

ASENNETTA VAPAAEHTOISUUTEEN

Opintokokonaisuus harjoitteineen
nuorten kanssa toimiville

SISÄLLYS

LUKIJALLE

1. ASENNETTA VAPAAEHTOISUUTEEN -HANKE JA SEN OPIT	2
2. MIKSI NUORTEN VAPAAEHTOISUUS JA VAIKUTTAMINEN ON TÄRKEÄÄ?	5
3. TÄMÄ OPAS JA SEN HYÖDYNTÄMINEN	6
4. OPINTOKOKONAISUUS – YHTEISTYÖSSÄ NUORTEN KANSSA	9
4.1. Nuorten tiedon ja ymmärryksen vahvistaminen	10
4.1.1 Tutustuminen	11
4.1.2 Vapaaehtoisuus: Mitä? Miksi? Miten?	13
4.1.3 Vaikuttamisen eri muodot	18
4.1.4 Lokaalista globaaliin	24
4.1.5 Teemat tutuiksi – ilmiöiden käsittely nuorten kanssa	28
4.2. Vapaaehtoistoiminnan kokeilut ja projektityöskentely	31
4.2.1 Apua yhteiseen ideoimiseen	31
4.2.2 Valmiita ideoita vapaaehtoistointaan	34
4.3. Opitun reflektointi yhdessä	35
4.4. Ohjeet etätoteutukseen	37

Teksti: Katariina Ainamo, Hanna-Leena Saavalainen, Leena Honkasalo, Hanna Nurmi

Toimitustyö: Marja Vesala/Viestitarhuri

Taitto: Tuija Sorsa/Tuidesign

Kuvat: Elina Hurta

LUKIJALLE

15-vuotias tyttö parkkeerasi itsensä Ruotsin parlamenttitalon eteen ja kieltäytyi menemästä kouluun. Elettiin vuotta 2018, ja mielenilmauksen syynä oli lakko ilmaston puolesta. Siitä syntyi liike, johon miljoonat nuoret ympäri maailmaa lähtivät mukaan. Vauhti on siitä vain kiihtynyt. Nuorten halu vaikuttaa on viime vuosina noussut esiin uutisten pääotsikoita myöten. Meillä aikuisilla on oma roolimme nuorten innostuksen valjastamisessa. Voimme tukea jo valmiiksi motivoituneita nuoria löytämään oikeat vaikuttamisen tavat ja kanavat. Voimme myös innostaa vaikuttamisen pariin niitä nuoria, jotka eivät itse sinne löytäisi.

Vapaaehtoisuus on merkittävä, mutta usein aliarvostettu väylä nuorille vaikuttaa omalla toiminnallaan elämäänsä ja yhteiskuntaan. Vapaaehtoisuus tarjoaa mahdollisuuden oppia työelämätaitoja ja tutustua työelämään sekä sen käytänteisiin. Sen myötä voi myös oppia itsestään ja omista vahvuuksistaan, kasvaa ihmisenä, saada kokemuksia omasta osallisuudesta ympäröivässä maailmassa ja löytää uusia ystäviä. Tämän vuoksi myös Plan International Suomi valitsi vapaaehtoisuuden kotimaan työn yhdeksi teemaksi.

Asennetta vapaaehtoisuuteen -hankkeesta toteutettiin pilotti vuosina 2017–2018. Vuosina 2019–2020 hanketta jatkokehitettiin Etelä-Suomen aluehallintoviraston rahoituksella. Hankkeen tavoitteena on ollut nuorten osallisuuden vahvistaminen paikallisella ja globaalilla tasolla vapaaehtoisuuden kautta. Projektin kohderyhmänä ovat olleet noin 16–18-vuotiaat maahanmuuttajataustaiset sekä kantasuomalaiset nuoret.

Asennetta vapaaehtoisuuteen -opintokokonaisuus tarjoaa nuorille tilaisuuden oppia ja verkostoitua aidoissa työelämän ympäristöissä. Oppilaitoksille se on luonteva tapa tehdä yhteistyötä kansalaisyhteiskunnan toimijoiden kanssa, mihin opetussuunnitelmatkin kannustavat.

Tämä opas toimii työkalupakkina niin opettajille kuin muillekin nuorten kanssa toimiville ammatillisille. Aineisto on vapaasti kaikkien vapaaehtoisuudesta kiinnostuneiden käytettävissä.

Oppaan harjoitteet mahdollistavat monenlaisen käsittelyn ja niitä voi hyödyntää eri oppiaineissa. Voit ottaa käyttöön yksittäisiä harjoitteita tai vetää kurssin läpi kokonaisuudessaan. Toivomme, että oppaasta löytyy uusia ideoita ja innostavia vinkkejä oppilaitosten, yhdistysten sekä kaupunkien toimintaan.

Kiitos kaikille yhteistyökumppaneille, hankkeen aikana projektitiimissä toimineille sekä tämän oppaan valmisteluun osallistuneille henkilöille.

Asennetta vapaaehtoisuuteen -tiimi

1. ASENNETTA VAPAAEHTOISUUTEEN -HANKE JA SEN OPIT

Plan on toteuttanut osallistumiseen ja osallisuuteen keskittyvää Asennetta vapaaehtoisuuteen -hanketta vuodesta 2017 lähtien. Jo ensimmäisestä pilotista alkaen ajatuksena on ollut uusien keinojen löytäminen kotoutumisen tueksi, erityisesti vapaaehtoisuuden kautta.

Vuonna 2019 Etelä-Suomen Aluehallintovirasto aloitti rahoittamaan hanketta, jonka kohderyhmänä ovat olleet noin 16–18-vuotiaat maahanmuuttajataustaiset sekä kantasuomalaiset nuoret. Hankkeen päämääränä on ollut vahvistaa nuorten integroitumista yhteiskuntaan ja henkilökohtaisella tasolla vähentää nuorten yksinäisyyttä sekä eristyneisyyttä.

Tavoitteisiin on pyritty

- vahvistamalla eri taustaisten nuorten kiinnostusta osallistua yhteiskunnan ja maailman rakentamiseen vapaaehtoistoiminnalla
- lisäämällä nuorten osallisuuden tunnetta
- madaltamalla kynnystä osallistua vapaaehtoistoimintaan myös myöhemmin elämässä.

8–10 tapaamiskerrasta koostuvan opintokokonaisuuden aikana nuoret ovat oppineet lisää vapaaehtoisuudesta ja sen merkityksestä yhteiskunnallisen vaikuttamisen muotona. He ovat tutustuneet paikallisiin ja globaaleihin teemoihin, joihin vapaaehtoistoiminta monesti kytkeytyy. Nuoria on autettu havainnoimaan vapaaehtoisuudesta opittavien tietojen ja taitojen merkitystä omaan elämään sekä ympäröivään maailmaan. Lisäksi nuoret ovat päässeet kokeilemaan projektityöskentelyä valitseman yhteiskunnallisen teeman parissa.

Hankkeessa on tehty tiivistä yhteistyötä myös muiden järjestöjen, yhdistysten, oppilaitosten sekä kaupunkien eri toimialojen kanssa. Hanke on toiminut pääkaupunkiseudulla, mutta koronaviruspandemian aikana siitä tehtiin etätoteutus myös pääkaupunkiseudun ulkopuolella.

Vuosina 2019–2020 opintokokonaisuus vedettiin eri pituisina versioina yhteensä kahdeksalle luokalle. Mukaan pyrittiin valitsemaan mahdollisimman erilaisista nuorista koostuvia ryhmiä. Toiveena oli saada kokoon ryhmiä, joissa osallistujina oli sekä maahanmuuttajataustaisia että valtaväestöön kuuluvia nuoria.

KIITOS MUKANA OLLEILLE LUOKILLE:

- ★ VALMA-opiskelijoista koostettu ryhmä Espoon OMNIAssa
- ★ aikuisten perusopetuksen luokka Vantaan aikuisopistossa
- ★ Vantaan Lehtikuusen TEPPO-opiskelijat
- ★ Stadin ammattiopiston 10-luokat, kaksi kokonaisuutta
- ★ Vantaan Lehtikuusen TEPPO-opiskelijat ja Lohjan Kannelopiston 10-luokka, kaksi koronapandemian vuoksi etäversioksi muunnettua lyhyttä kokonaisuutta

HANKKEESTA SAADUT OPIT

Kurssitoteutusten aikana koettiin onnistumisia ja tunnistettiin myös paljon oppimisen paikkoja. Korjausliikkeitä ja muokkauksia sisältöihin tehtiin lähes jokaisen tapaamisen jälkeen. Lopputuloksena syntyi laaja materiaalipankki käytänteineen, josta löytyy harjoitteita hyvinkin erilaisille ryhmille. Mikään kokonaisuus ei edelleenkään ole kaikille toimiva. Siksi on hyvä tietää oman ryhmän kieli- ja innostustaso sekä käytettävissä oleva aika ennen kurssin aloitusta. Sisällöt ja harjoitteet kannattaa valita nämä haasteet mielessä pitäen.

Suurin haaste isossa osassa ryhmiä oli nuorten innostaminen aiheeseen ja sitouttaminen projektityöskentelyyn. Tämä korostui erityisesti ryhmissä, joissa motivaatio opiskeluun oli haasteena jo ennestään. Ryhmien innostus kurssia kohtaan vaihteli suuresti, mutta loppukyselyissä nuorten palaute oli kuitenkin lähes aina positiivista.

Kokemusten ja palautteiden pohjalta kurssin suunnittelussa ja toteutuksessa tehtiin seuraavia havaintoja eri ryhmien kanssa työskentelystä:

SEKARYHMÄT

Sekaryhmissä ryhmän sisäisten kielitasojen vaihtelu koettiin erityisen haastavaksi sitouttamisen näkökulmasta. Liian hitaasti ja vahvalla selkokielellä läpikäytyt teemat olivat epämotivoivia suomea äidinkielenään puhuville nuorille. Onnistunut ratkaisu oli selkeän puheen ja oikean tempon löytäminen sekä diaesitykseen panostaminen. Diaesityksissä toimi erityisesti kuvien, videoiden ja grafiikoiden hyödyntäminen, sillä ne täyttivät puheessa ymmärtämättä jääneitä asioita visuaalisuudellaan. Myös oikean tasoisten harjoitteiden hyödyntäminen toimi tällä ryhmällä hyvin. Osa oppaan harjoitteista on mahdollista toteuttaa samanaikaisesti helpompana ja haastavampana versiona.

EPÄMOTIVOITUNUT RYHMÄ

Ryhmissä, joissa motivaatio oli alkujaankin matalaa, tunnistettiin etenkin alussa haasteita nuorten sitouttamisessa kurssiin. ”Ei kiinnostaa” ja ”Saaks lähtee himaan” ovat varmasti jokaiselle nuorten kanssa toimivalle edes jollain tasolla tuttuja lausahduksia. Toisissa ryhmissä tämä kuitenkin vaikuttaa merkittävästi kurssin onnistumiseen. Hyvänä ratkaisuna koettiin ryhmäyttämiseen ja turvallisen keskusteluympäristön luomiseen keskittyminen kurssin alkupuolella. Opintojakson sisällöistä valittiin mukaan vain keskeisimmät osiot, jolloin sisältöjen ja harjoitteiden tempoon oli mahdollista vaikuttaa.

Toimiva ratkaisu voi olla mahdollisimman vapaiden käsien antaminen nuorille, esimerkiksi teeman ja toteutuksen suhteen, projektissa asetettujen rajojen sisällä. Joitain ryhmiä motivoi mahdollisuus valmiisiin ja selkeisiin vapaaehtoisuuksiin, jolloin suunnittelun sijasta nuoret pääsivät keskittymään konkreettiseen tekemiseen. Sisältöjen pitäminen mahdollisimman lähellä nuorten omaa elämää koettiin hyödylliseksi. Teemaosuuksia käsiteltiin näkökulmista, joita nuoret pystyivät havainnoimaan omassa ympäristössään. Kun oppitunnin aiheena oli esimerkiksi vihapuhe, nuoret keksivät siitä helposti esimerkkejä oman sosiaalisen median käyttönsä ansiosta. Samoja nuoria oli hankalaa motivoida keskustelemaan etäisemmistä globaaleista teemoista, esimerkiksi kehittyvien maiden suurista sisäisistä tuloeroista.

MAAHANMUUTTAJARYHMÄT

Kurssin sisällöt pystyttiin kokonaisuudessaan käsittelemään myös ryhmässä, jossa kielitaso oli vielä hyvin alkumetreillä. Toteutus tehtiin karsimalla sisältöjä niin, että jokaisesta osiosta nostettiin käsiteltäväksi vain keskeisimmät faktat. Oppitunnit sisälsivät paljon harjoitteita ja niiden yhteistä purkua. Harjoitteiden ohjeistukselle, purulle, käsitteiden määrittelylle ja nuorten kysymyksille oli hyvä varata riittävästi aikaa. Teemojen havainnollistaminen runsaalla kuvituksella koettiin myös hyödylliseksi.

ETÄRYHMÄT

Etäryhmistä tehdyt havainnot ja vinkit on esitelty tarkemmin oppaan loppupuolella omassa osiossaan. Kurssin toteuttaminen etänä lyhennettynä versiona onnistui menestyksekkäästi, kun tekniseen toteutukseen valmistauduttiin huolellisesti, sisältö tiivistettiin kaikkein olennaisimpiin asioihin, nuorille annettiin osallistumismahdollisuuksia läpi oppitunnin ja harjoitteista ei luovuttu rajallisen ajankaan vuoksi. Etäryhmän toteutusmalli todettiin toimivaksi myös lyhennetyssä hybridiryhmässä, jossa osa osallistujista oli paikalla luokkahuoneessa ja osa etäyhteyksien päässä.

Kaikissa ryhmissä, riippumatta kielitasosta tai innokkuudesta, huomattiin konkretian ja selkeän kielen tärkeys. Koska nuorten maailmankuva on varhaisnuoruudessa vielä laajenemisvaiheessa, esimerkit kannattaa tuoda lähelle nuoren omaa elämää. Selkeä kielen käyttö antaa nuorelle kokemuksen, että suuretkin käsiteltävät aiheet ovat ymmärrettävissä. Mikään ei aja nuorta nopeammin pois aiheen parista kuin tunne, että ei ole tarpeeksi fiksu ymmärtämään sitä. Esimerkiksi YK ja sen kestävä kehityksen periaatteet on mahdollista selittää ymmärrettävästi, kun huomiota kiinnitetään tarpeeksi saastoon ja käsiteltävien asioiden lähelle tuomiseen. Nämä asiat kuuluvat ehdottomasti myös nuorille!

2. MIKSI NUORTEN VAPAAEHTOISUUS JA VAIKUTTAMINEN ON TÄRKEÄÄ?

Nuorten vapaaehtoistoiminta tukee heidän osallistumistaan yhteiskuntaan monin tavoin. Vapaaehtoistoiminta antaa nuorille mahdollisuuden

- kuulua itselle merkityksellisiin ryhmiin
- saada uusia ystäviä
- vaikuttaa itselle tärkeisiin asioihin ja saada vaikuttamisen kokemuksia
- ymmärtää paremmin vapaa-ajan toiminnan mahdollisuuksia
- nähdä erilaisten työyhteisöjen toimintatapoja, oppia työelämätaitoja ja verkostoitua
- kartuttaa ymmärrystä erilaisista työelämän mahdollisuuksista
- saada lisää rohkeutta ja oppia tutustumaan maailmaan eri näkökulmista.

Yhteiskunnallisen osallisuuden kannalta vapaaehtoistoiminnan tärkeää antia on myös kokemus oman toiminnan merkityksellisyydestä. Osallisuuden ja oman toiminnan merkityksellisyyden tunteet estävät osaltaan nuorten syrjäytymistä.

Jokaisella ihmisellä on oma ainutlaatuinen näkökulma ympäröiviin asioihin. Siksi jokaisen osallistuminen on merkityksellistä. Osallistumista edellyttää kokemus siitä, että on yhteisön arvokas jäsen. Tätä kokemusta voi vahvistaa tukemalla nuoren mahdollisuuksia vastuuseen ja valtaan. Vastuu myös sitouttaa yhteiseen toimintaan. Vastuun tunne ja mahdollisuus ilmaista omia mielipiteitä vahvistaa nuoren osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Siksi näitä elementtejä on hyvä kuljettaa mukana projektityöskentelyssä. Tässä oppaassa esitelty opintokokonaisuus vastaa nuorten tarpeeseen saada tukea yhteiskunnan jäseneksi kasvamisessa.

Vapaaehtoisuus on monenlaisille nuorille toimiva keino kokea ensi askeleet yhteiskunnallisina vaikuttajina. Kielitaidosta, oppimisvaikeuksista, keskittymishäiriöstä tai motivaation puutteesta kärsiville toiminnallinen oppiminen vapaaehtoisena voi antaa onnistumisen tunteita, jotka kouluympäristössä saattavat jäädä vähiin.

Jokainen voi saada vapaaehtoistoiminnasta jotain. Kaikki eivät motivoitu maailmanparantamisen ajatuksesta, mutta saattavat innostua esimerkiksi ajan viettämisestä kavereiden kanssa tai CV-merkinnästä.

3. TÄMÄ OPAS JA SEN HYÖDYNTÄMINEN

OPAS ON TARKOITETTU ERITYISESTI SINULLE, JOS

- ★ haluat käsitellä nuorten kanssa vapaaehtoisuutta, muita vaikuttamisen tapoja ja/tai globaaleja teemoja harjoitteilla
- ★ haluat vahvistaa nuorten tietoja, taitoja ja itsevarmuutta osallistua yhteiskunnan toimintaan vapaaehtoisuuden kautta
- ★ haluat tarjota nuorille mahdollisuuden kartuttaa kokemuksia työelämästä
- ★ työskentelet noin 14-vuotiaiden ja hieman sitä vanhempien nuorten kanssa
- ★ työskentelet peruskoulun, lukion, valmistavien luokkien tai 10-luokkien kanssa.

Opasta voi hyödyntää oppilaitoksissa, järjestöjen toiminnassa, kaupunkien eri toimipisteissä tai oikeastaan missä vaan nuorten kanssa.

Sisällöt sopivat erityisesti noin 14-vuotiaille ja hieman sitä vanhemmille nuorille, mutta opasta voi käyttää myös muiden ikäryhmien kanssa. Opas on tehty Planin maahanmuuttajatyön ja globaalikasvatuksen tiimien yhteistyönä, minkä vuoksi harjoitteissa on otettu huomioon hyvinkin erilaiset kohderyhmät. Harjoitteita voi teettää nuorille, jotka ovat asuneet Suomessa vähemmän aikaa ja jotka opiskelevat esimerkiksi valmistavassa opetuksessa, sekä myös Suomessa syntyneille nuorille, jotka opiskelevat esimerkiksi lukiossa.

Opas on rakennettu niin, että jokainen alaluku toimii omana itsenäisenä oppituntina. Halutessasi voit tiivistää kurssin pituutta ja toteuttaa lyhennetyn version niin, että poimit jokaisesta osiosta ryhmällesi toimivimmat harjoitteet. Harjoitteet voit muokata omaan käyttöösi sopiviksi. Oppaan avulla voit vetää läpi opintojaksokokonaisuuden tai valita tarpeesi mukaan yksittäisiä lukuja ja harjoitteita.

Oppaan harjoitteet on jaettu kolmeen eri tasoon: helppo, keskivaikea ja vaikea. Tasot on merkitty seuraavilla symboleilla:

helppo

keskivaikea

vaikea

Opintokokonaisuuden sisältö koostuu kolmesta osasta:

- 1) Nuoret tutustuvat harjoitteiden avulla vapaaehtoistoiminnan eri muotoihin, niiden merkitykseen paikallisten ja globaalien haasteiden ratkaisussa sekä globaaliin kestävään kehitykseen.
- 2) Nuoret valitsevat oman vapaaehtoisprojektinsa teeman ja toteuttavat vapaaehtoistoiminnan projektikokeilun.
- 3) Nuoret hahmottavat koulutuskokonaisuuden antia omalle osaamiselleen yhdessä ohjaajan kanssa, ja heitä rohkaistaan tarttumaan osallistumismahdollisuuksiin myös jatkossa.

Projektityöskentely tehdään yhteistyössä järjestöjen ja kaupunkien eri toimijoiden kanssa. Nuorten projektit voivat koostua perinteisestä vapaaehtoistyöstä, erilaisista vaikuttamiskampanjoista tai jostain aivan uudesta toteutustavasta.

Opintokokonaisuus on myös mahdollista toteuttaa etäopetuksena. Ohjeet siihen löytyvät oppaan lopusta sivulta 40.

Asennetta vapaaehtoisuuteen tukee opetussuunnitelmien tavoitteita

Asennetta vapaaehtoisuuteen -opintokokonaisuus soveltuu peruskoulun ylimmille luokille, perusopetuksen lisäopetukseen (kymppiluokka), lukioon valmistaville luokille ja lukioon. Planin hankkeessa kokonaisuutta ei toteutettu lukioissa, mutta se sopii ja on muokattavissa myös lukioiden käyttöön. Opintokokonaisuuden voi räätälöidä omalle luokalle sopivaksi eri tasoisten harjoitteiden avulla.

Opintokokonaisuus on linjassa perus- ja lukio-opetuksen opetussuunnitelmien (POPS2014 ja LOPS2019) tavoitteiden kanssa. Perusopetuksessa Asennetta vapaaehtoisuuteen sopii eri oppiaineita integroivana kokonaisuutena hyvin monialaiseksi oppimiskokonaisuudeksi. Lukiokoulutuksessa suosittelme toteuttamaan kokonaisuuden kahden opintopisteen opintojaksona.

Opintokokonaisuus tukee kaikkia lukion ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteissa kuvattuja laaja-alaisen osaamisen osa-alueita. Lukion laaja-alaisen osaamisen osa-alueista painottuvat erityisesti yhteiskunnallinen osaaminen, eettisyys ja ympäristöosaaminen, vuorovaikutusosaaminen sekä globaali- ja kulttuuriosaaminen. Opintokokonaisuus kehittää vuorovaikutustaitoja, demokratiataitoja, työelämätaitoja sekä kieli- ja kulttuuritaitoja. Se auttaa opiskelijaa tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja löytämään tapoja käyttää omaa osaamistaan yhteiskunnan hyväksi. Näin opiskelijan ymmärrys omasta roolistaan ja vaikuttamisen mahdollisuuksistaan yhteiskunnassa syvenee.

Vapaaehtoisprojektissa opiskelija syventyy valitsemaansa teemaan, esimerkiksi ilmasto- ja ympäristökysymyksiin, eettiseen kuluttamiseen, yhdenvertaisuuteen ja sukupuolten tasa-arvoon tai lapsen oikeuksiin. Nämä teemat linkittyvät erityisesti yhteiskuntaopin, elämäntutkimuksen, maantieteen ja äidinkielen ainekohtaisiin sisältöihin.

Opintokokonaisuus tukee kestävään kehitykseen ja aktiiviseen kansalaisuuteen kannustavan koulu-kulttuurin rakentamista. Se tarjoaa välineitä inklusiivisempien ja moninaisuutta arvostavien toimintatapojen kehittämiseen. Kun opintoihin osallistuu nuoria eri taustoista, nuorten keskinäinen vuorovaikutus ja yhteenkuuluvuuden tunne koulu yhteisössä vahvistuvat.

4. OPINTOKOKONAISUUS - YHTEISTYÖSSÄ NUORTEN KANSSA

Opintokokonaisuus toteutetaan yhteistyössä nuorten kanssa. Siinä hyödynnetään nuorten kiinnostusta kyseenalaistaa aikuisten maailmaa ja tuoda esille omia näkemyksiään, ajoittain repivästikin. Oppiminen pohjautuu niin arjen kokemuksiin kuin tutkimustietoon nuorten maailmasta.

Nuoren aivot kypsyvät varhaisnuoruuden aikana ja kyky ymmärtää abstraktimpia asioita vahvistuu. Tässä kasvun vaiheessa ajattelu on vielä melko konkreettista ja nuori oppii parhaiten itse tekemällä. Myös kyky nähdä pidemmälle tulevaisuuteen vahvistuu samoin kuin syiden ja seurausten hahmottaminen.

Erityisesti varhaisnuoruudessa kriittisyys sekä mustavalkoisuus voivat vielä ohjata nuoren ajattelua, ja kurssin vetäjältä vaaditaan kärsivällisyyttä. Ovatko korporatiot pahuuden ilmentymiä, jotka vain riistävät köyhiä ja sylkevät luonnonvarojen päälle? Ovatko kaikki miehet pahoja, koska naisten asema ei ole tasa-arvoinen? Kurssin aikana on tärkeää antaa nuorille mahdollisuus tuoda esiin omia mielipiteitään ja käydä keskustelua kysymysten sekä eri näkökulmien avulla – ei niitä kieltäen.

Entä, jos nuorten kiinnostus ei millään herää? Yritysten ja erehdysten kautta omalle ryhmälle löytyy toimiva muoto. Nuorten omat kiinnostuksen kohteet tulee ottaa vakavasti, joten anna keskustelutehtäviä ja kierrä luokassa kuuntelemassa, mistä nuoret puhuvat. Ole avoin uusille ajatuksille, jotka ehkä itsellesi voivat tuntua kaukaisilta, vierailta tai jopa hulluilta. Perinteisten vapaaehtoisuuden muotojen rinnalla on aina tilaa uusille ja innovatiivisille vaikuttamisen muodoille.

Opintokokonaisuuden alkumetreillä kannattaa panostaa ennestäänkin tutun ryhmän sitouttamiseen. On myös tärkeää toteuttaa kurssi niin, että kaikki osallistujat kokevat tulevansa kuulluiksi ja työskentelytila tuntuu heistä tasavertaiselta ja turvalliselta. Suosittelemme tutustumista turvallisempien tilojen periaatteisiin. Käy tärkeimmät niistä läpi myös nuorten kanssa heti kurssin alussa. Erilaisia versioita löydät helposti netistä etsimällä.

4.1. NUORTEN TIEDON JA YMMÄRRYKSEN VAHVISTAMINEN

Tässä luvussa syvennytään nuorten tietojen lisäämiseen keskustelun sekä harjoitteiden avulla. Onnistuneen toiminnan pohjalla on aina hyvä olla jonkin asteinen ymmärrys toiminnan kohteena olevasta asiasta tai ilmiöstä. Vapaaehtoistoiminnassa perusasioiden täytyy olla tiedossa ennen kuin päästään konkreettisen tekemisen pariin. Perusasioita ovat muun muassa vapaaehtoisuuden eri muodot, velvollisuudet ja oikeudet sekä tietotaso toiminnan kohteena olevan ilmiön eri puolista. Tiedolla lisätään myös motivaatiota kohdata käsiteltäviä epäkohtia ja siksi nuoria kiinnostavan tavan löytäminen on tärkeää.

Tähän osuuteen on kerätty ne tiedot ja menetelmät, joilla toiminnan merkittävyys tulee parhaiten nuorille näkyväksi ja joilla tarvittava tietotaso saavutetaan nuoria innostavalla tavalla. Harjoitteiden käyttö pedagogisena menetelmänä auttaa nuoria hahmottamaan käsiteltävät teemat toiminnallisella tavalla sekä tuo nuorille rohkeutta ilmaista omia mielipiteitään ja näkemyksiään. Osallistujien oikeus säädellä omaa osallistumisen astetta kannattaa ottaa huomioon etenkin erityisryhmien kanssa.

Harjoitteiden määrä ja tempo kannattaa suunnitella harkiten. Jos ryhmäläisillä on esimerkiksi keskittymis- tai motivaatio-ongelmia, lyhyemmät harjoitteet toimivat usein paremmin eikä kyllästymistä pääse syntymään. Harjoitteita voi suoraviivaistaa, jos ne tuntuvat omalle ryhmälle liian pitkiltä tai haastavilta. Myös keskusteluille kannattaa varata aina tarpeeksi aikaa etenkin harjoitteiden purkuun.

Omalle ryhmälle kurssia suunnitellessa on hyvä pyrkiä liittämään sisällöt nuorten kiinnostuksen kohteisiin. Kun nuoret saavat vaikuttaa esimerkiksi käsiteltäviin yhteiskunnallisiin teemoihin, niin projekteihin valikoituvat nuoria aidosti kiinnostavat aiheet. Sisältöjä kannattaa käsitellä mahdollisimman konkreettisella tasolla, jolloin ilmiö tulee nuorelle paremmin näkyväksi oman elämän kautta.

4.1.1 Tutustuminen

Tämän osion tavoitteena on luoda turvallista ryhmähenkeä ja toimia johdantona kurssin aiheisiin.

Tutussakin ryhmässä kannattaa tehdä alussa tutustumis- ja lämmittelyharjoitteita, sillä niiden avulla osallistujat saadaan rentoutumaan. Niiden jälkeen muihin harjoitteisiin osallistuminen tuntuu turvallisemmalta ja mukavammalta. Alun harjoitteissa on aina tärkeää saada jokainen avaamaan suunsa, sillä se madaltaa kynnystä osallistua myös lopputunnin aikana. Onnistunut tutustuminen ja ryhmäytyminen ylläpitävät myös motivaatiota ja sitoutumista kurssin projektityöskentelyvaiheessa.

HARJOITTEITA

HEDELMÄSALAATTI

TAVOITE: tutustuminen, rohkeus kertoa itsestään

TARVITSET: -

KESTO: 10–15 min

Pyydä osallistujia asettumaan piiriin. Mene itse ohjaajana piirin keskelle ja ohjeista leikki seuraavasti. Piirin keskellä oleva sanoo jonkin itseään koskevan väitteen. Esimerkiksi: ”Olen tehnyt vapaaehtoistyötä”. Kaikki piirissä olevat, joiden kohdalla väite pitää paikkansa tai jotka ovat väitteen kanssa samaa mieltä, vaihtavat paikkaa piirissä. Viereiselle paikalle ei saa siirtyä. Piirin keskellä oleva yrittää päästä tyhjälle paikalle. Se osallistuja, jolle ei riitä paikkaa piirissä, jää keskelle esittämään seuraavan väitteen. Keskellä oleva voi huutaa myös ”hedelmäsalaatti”, jolloin kaikki vaihtavat paikkaa.

VINKKI! Voit kannustaa osallistujia kertomaan esimerkiksi omista vaikuttamis- tai auttamiskokemuksistaan.

OMA NIMI JA KYSYMYS KAVERILLE

TAVOITE: tutustuminen, rohkeus kertoa itsestään

TARVITSET: kysymykset heijastettuna esim. valkokankaalle tai tulostettu kysymyspaperi jokaiselle

KESTO: 10–15 min

Heijasta valkokankaalle kysymykset tai jaa osallistujille valmiit kysymyspaperit. Kerro osallistujille, että leikissä jokainen vuorotellen kertoo oman nimensä, vastaa vieruskaverin esittämään kysymykseen ja kysyy sitten oman kysymyksen toisella puolella olevalta kaverilta. Aloita leikki sanomalla ensin oma nimesi ja kysy sitten joltain osallistujalta jokin esillä olevista kysymyksistä. Osallistuja kertoo oman nimensä, vastaa esittämääsi kysymykseen ja kysyy itse valitsemansa kysymyksen vieruskaveriltaan. Jatka kierrosta, kunnes kaikki ovat saaneet kertoa nimensä, vastata kysymykseen ja kysyä kysymyksen.

VINKKI! Voit halutessasi käyttää esimerkiksi näitä kysymyksiä:

- Oletko tehnyt vapaaehtoistyötä?
- Ketä autoit viimeksi?
- Mikä on sinun lempiruokasi?
- Onko sinulla joku harrastus?

HAASTATTELURUUTU

TAVOITE: tutustuminen

TARVITSET: tulostettu bingoruudukko (sivulla 41), kynä jokaiselle osallistujalle

KESTO: 15 min

Jaa osallistujille kynät ja bingoruudukot, joissa on erilaisia väitteitä. Pyydä osallistujia kiertelemään tilassa ja haastattelemaan toisiaan. Kun osallistuja löytää henkilön, jonka kohdalla jokin väite pitää paikkansa, hän kirjoittaa tämän nimen kyseiseen väiteruutuun. Voitte jatkaa haastatteleamista, kunnes kaikki saavat bingorivin täyteen (4 nimeä vierekkäin pysty-, vaaka- tai viistosuunnassa), tai kunnes koko ruudukko on täytetty.

VINKKI! Bingoruudukon täyttäminen nopeuskilpailuna on myös hauskaa.

4.1.2 Vapaaehtoisuus: Mitä? Miksi? Miten?

Tämän osion tavoitteena on vahvistaa nuorten tietoja vapaaehtoisuudesta. Nuorille tehdään näkyväksi vapaaehtoisuuden monia eri muotoja ja vapaaehtoistoiminnassa mukana olevien oikeuksia sekä velvollisuuksia. Vapaaehtoisuuden hyödyt niin ympäröivälle yhteiskunnalle kuin nuorelle itselleen tulevat myös tutuiksi. Lisäksi nuoret saavat tietoa järjestökentästä, joka tarjoaa mahdollisuuksia vapaaehtoistoimintaan.

Monelle nuorelle vapaaehtoistoiminta on terminä tuttu, mutta syvempi ymmärrys siitä vaihtelee. Siksi vapaaehtoistoiminnan kattava läpikäyminen on aina suositeltavaa. Nuorille kannattaa kertoa, että auttamisen lisäksi se on oiva tapa oppia niin paikallisista kuin globaaleista teemoista ja tutustua erilaisiin työympäristöihin. Vapaaehtoistoiminnasta saa arvokasta työkokemusta.

Vapaaehtoiseksi voi mennä vain yhden kerran tai vapaaehtoistoiminnassa voi olla mukana pitkäkestoisemmin. Yksittäisetkin kerrat ovat merkityksellisiä. Nuorten jännitystä voi helpottaa kertomalla, että paikalla on yleensä mukavia aikuisia, jotka antavat nuorelle tarvittavat ohjeet. Aiempaa osaamista ei yleensä vaadita, ellei sitä ole erikseen mainittu. Nuorten on hyvä tiedostaa, että vapaaehtoistoiminnassa saattaa kohdata myös pettymyksiä. Niistä ei kannata lannistua - jokin muu vapaaehtoisuuden muoto voi tuntua enemmän omalta.

Vapaaehtoistoiminta on myös oiva mahdollisuus hyödyntää omaa olemassa olevaa osaamista. Tähän nuoria onkin hyvä kannustaa. Voisiko joku järjestö tarvita esimerkiksi nuoren someosaamisesta?

Vapaaehtoisuus on toisen hyväksi tehtävää toimintaa, josta ei makseta palkkaa. Vapaaehtoistoimintaan osallistutaan omasta tahdosta ja sitä voi tehdä kuka vaan.

VAPAAEHTOISEN OIKEUDET JA VELVOLLISUUDET

★ Sinulla on oikeus

- olla vapaaehtoinen, ei työntekijä
- saada perehdytystä, tukea ja ohjausta
- saada työstä arvostusta, iloa ja jaksamista
- valita itse, mitä työtä teet ja milloin
- lopettaa, kun haluat.

★ Sinulla on velvollisuus

- olla vapaaehtoinen, ei työntekijä
- tehdä työt, jotka olet luvannut tehdä
- noudattaa annettuja ohjeita
- huolehtia jaksamisestasi
- ilmoittaa, jos sinulle tulee este tai jos haluat lopettaa.

Lähde: Kansalaisareena, https://kansalaisareena.fi/wp-content/uploads/2019/01/Vapaaehtoistoiminnan-kurssi_WEB.pdf

HARJOITTEITA

★ MIKSI VAPAAEHTOISTOIMINTAAN OSALLISTUTAAN?

TAVOITE: vapaaehtoistoimintaan osallistumisen syiden pohtiminen

TARVITSET: paperia ja kyniä, dia vapaaehtoistoimintaan osallistumisen syistä

KESTO: 10 min

Jaa osallistujat pareiksi tai pienryhmiin. Anna jokaiselle ryhmälle kynä ja paperi. Pyydä ryhmiä listaamaan 3 minuutin aikana mahdollisimman monta erilaista syytä osallistua vapaaehtoistoimintaan. Käykää syyt läpi pöytäryhmä kerrallaan.

VINKKI! Voitte myös pisteyttää ryhmien listat. Jos ryhmä on keksinyt syyn, joka löytyy myös muiden ryhmien listoista, ryhmä saa siitä yhden pisteen. Jos ryhmä on keksinyt syyn, jota ei löydy muiden ryhmien listoista, ryhmä saa kaksi pistettä.

Näytä lopuksi dia, johon olet koonnut vapaaehtoistoimintaan osallistumisen syitä. Voit halutessasi hyödyntää alla olevaa listaa. Käykää keskustelua erilaisista syistä.

- vaikuttaminen
- auttaminen
- kiva harrastus
- työkokemus
- uudet kaverit
- uuden oppiminen
- hyödyllinen tekeminen
- maailman muuttaminen
- tapahtumaan osallistuminen
- kiinnostavaan järjestöön tutustuminen
- omien taitojen käyttäminen
- pääsee matkustamaan
- ilahduttaminen
- uudet kokemukset

VAPAAEHTOISTOIMINNAN MUODOT

TAVOITE: erilaisiin vapaaehtoistoiminnan mahdollisuuksiin tutustuminen

TARVITSET: diaesitys, johon on koottu kuvia vapaaehtoistoiminnan muodoista

KESTO: 20 min (riippuen siitä, kuinka paljon keskustelulle halutaan varata aikaa)

Valmistelee diaesitys, johon kokoat kuvia erilaisista vapaaehtoistoiminnan muodoista. Katsokaa kuvia yksi kerrallaan. Pyydä osallistujia kertomaan, mistä vapaaehtoistoinnasta kuvassa on kyse ja missä sellaista voi tehdä.

VINKKI! Kuvien aiheita voi olla esimerkiksi:

- lipaskeräys
- ruoka-apu
- eläinten parissa tehtävä vapaaehtoistoiminta
- vanhusten parissa tehtävä vapaaehtoistoiminta
- roskien kerääminen
- kauppa-apu
- urheilujoukkueen valmennus tai tuomarointi
- vapaaehtoisuus sosiaalisessa mediassa
- vapaaehtoisuus tapahtumassa
- partio

MIKÄ ON JÄRJESTÖ?

TAVOITE: järjestön käsitteen avaaminen osallistujille

TARVITSET: diaesitys ja projektori

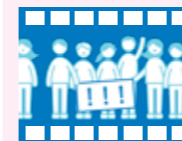
KESTO: 10 min

Käy läpi oheinen diaesitys. Keskustelkaa yhdessä sen herättämistä kysymyksistä ja ajatuksista.

★ DIA 1:

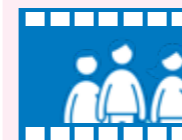
Eri ihmiset ovat kiinnostuneita monista erilaisista asioista.

★ DIA 2:

Ryhmät

- Samoista asioista kiinnostuneet ihmiset muodostavat ryhmiä.
- Ryhmät edistävät ja ajavat itselleen tärkeää asiaa, koska haluavat, että tuo asia on paremmin.
- Edistettävä asia voi olla esimerkiksi lasten hyvinvointi, naisten oikeudet, eläinten oikeudet, urheilu tai kehitysvammaisten palvelut.

★ DIA 3:

Järjestön määritelmä

- Järjestössä on vähintään 3 jäsentä ja kuka vaan voi perustaa sellaisen.
- Järjestön toiminta on pysyvää, yleishyödyllistä ja se ei tavoittele voittoa.
- Järjestöt ovat tärkeä osa yhteiskuntaa. Ne pyrkivät tukemaan avun tarpeessa olevia, ne tarjoavat usein ihmisille myös mahdollisuuden vaikuttaa ja osallistua yhteiskunnan toimintaan.
- Järjestö toimii Suomen lakien mukaan ja sillä on aatteellinen tarkoitus.
  - Se tarkoittaa, että järjestö toimii jonkin asian puolesta, puolustaa jotakin. Järjestö antaa ihmisille myös lisää tietoa jostakin asiasta tai edistää jotain asiaa

★ DIA 4:

Suomen järjestöt

- Suomessa on lähes 135 000 järjestöä.
- Erilaisia sanoja: järjestö, kattojärjestö, yhdistys, seura, ry, liitto

JÄRJESTÖVIERAILU

TAVOITE: konkreettisen esimerkin tarjoaminen järjestöstä

TARVITSET: -

KESTO: riippuu tapaamisen sisällöstä

Sovi järjestövierailusta. Kartoita edellisellä tapaamiskerralla tai ennen opintokokonaisuuden alkua nuoria kiinnostava teema. Kutsu teemaan liittyvästä järjestöstä vierailija ryhmäänne tai sovi vierailu järjestöön. Pyydä järjestön edustajaa kertomaan nuorille käsittelemiänne asioita - esimerkiksi, mitä asiaa järjestö ajaa ja mitä vapaaehtoistoiminnan mahdollisuuksia järjestössä on. Valmistelkaa osallistujien kanssa etukäteen kysymyksiä vierailua varten, jotta sen yhteydessä syntyisi myös keskustelua. Varaa aikaa myös vierailun purulle.

VINKKI! Järjestöltä voi kysyä mahdollisuutta tarjota kurssin osallistujille vapaaehtoisprojekti teoriaosuuden päätteeksi.

JÄRJESTÖJAHTI

TAVOITE: osallistujien aktivoiminen tutustumaan erilaisiin järjestöihin

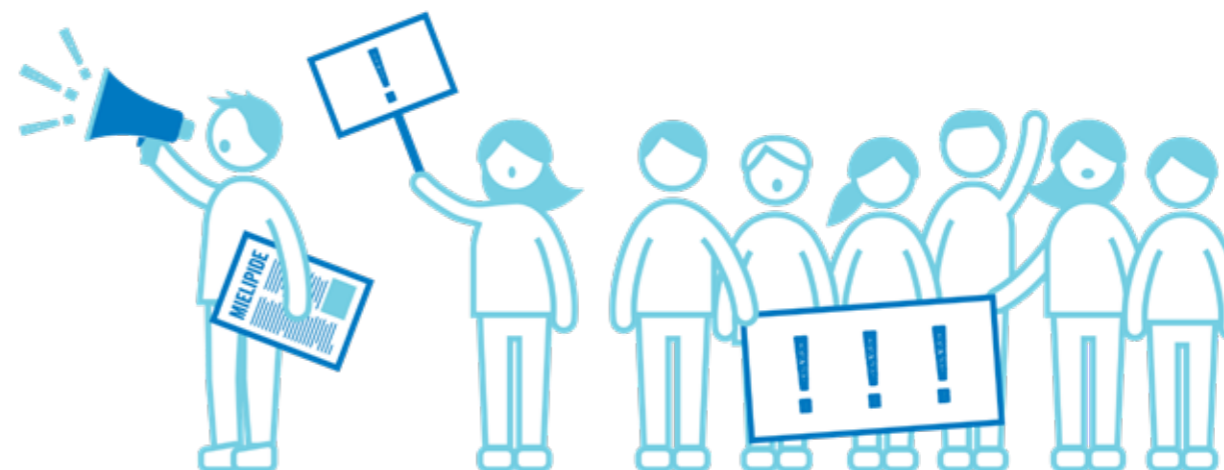
TARVITSET: älypuhelin ja jokin sosiaalisen median kanava

KESTO: 10 min

Pyydä osallistujia etsimään jonkin järjestön sosiaalisen median profiili yksilötyöskentelynä, pareittain tai pienryhmissä. Sosiaalisen median kanava voi olla mikä tahansa. Pyydä ryhmiä kertomaan toisilleen, minkä järjestön sivut löysivät ja mitä asiaa kyseinen järjestö ajaa.

Lisätehtävä: Pyydä osallistujia etsimään tietoa siitä, millaista vapaaehtoistoimintaa järjestö tarjoaa.

VINKKI! Käykää läpi erilaisia järjestöjä kilpailuna. Kerro osallistujille, että heillä on 2 minuuttia aikaa listata mahdollisimman monta eri järjestöä. Puhelinta saa käyttää apuvälineenä.

4.1.3 Vaikuttamisen eri muodot

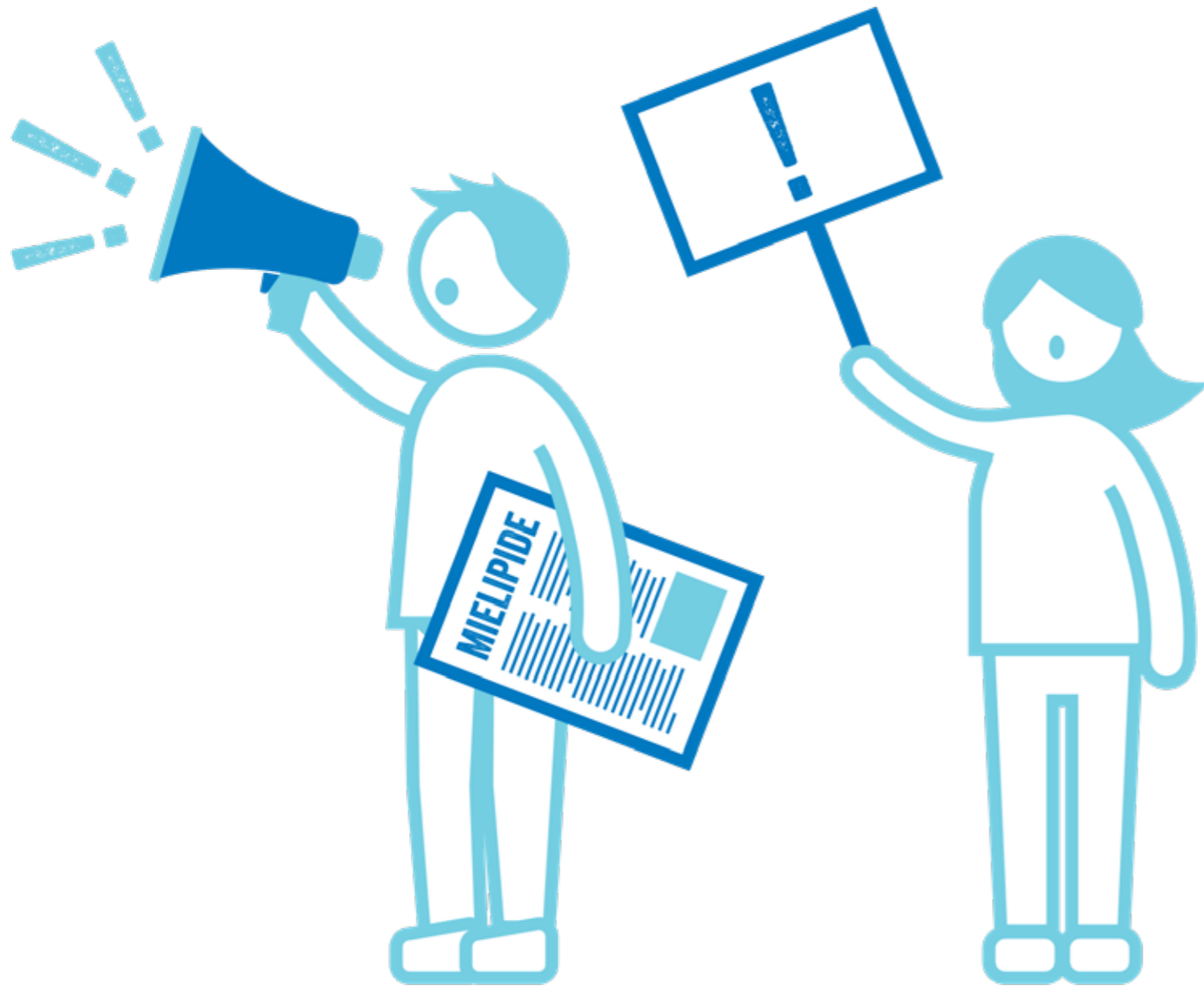
Tämän osion tavoitteena on tehdä nuorille näkyväksi myös muita vaikuttamisen muotoja. Nuoret voivat saada ideoita projektiosuuteen tai löytää itselleen sopivia tapoja vaikuttaa tulevaisuudessa.

Vapaaehtoisuus on yksi vaikuttamisen muodoista ja usein kietoutunut yhteen muiden vaikuttamisen tapojen kanssa. Eron hahmottaminen voi olla nuorille vaikeaa. Sen selkiyttäminen on tärkeää, jotta projektiosuus onnistuu mahdollisimman hyvin. Vapaaehtoisuus eroaa muista vaikuttamisen muodoista siinä, että se on aina toimintaa jonkin tahon hyväksi. Esimerkiksi somekampanja ilmastonmuutoksesta on vaikuttamista, mutta ei vapaaehtoistyötä, ellei sitä tehdä jonkin toisen toimijan käyttöön.

Sosiaalisesta mediasta on tullut merkittävä vaikuttamisen kanava ja se on monelle nuorelle myös kotoisa toimintaympäristö. Sosiaalisen median hyötyjen läpikäyminen vaikuttamisen keinona onkin erinomainen tapa ottaa nuorten oma kiinnostus huomioon aiheen käsittelyssä. Muista myös keskustella nuorten kanssa verkon vaaroista.

ESIMERKKEJÄ VAIKUTTAMISEN ERI TAVOISTA:

- somekampanja tai somejulkaisut
- mielipidekirjoitus
- video
- päättäjien tapaaminen tai kirje päättäjille
- julkiset tempaukset: flashmob, tiedon jakaminen julkisella paikalla
- valokuvanäyttelyn järjestäminen
- aamunavaus valitusta teemasta

HARJOITTEITA:

★ MIELIPIDEJANA

TAVOITE: mielipiteen muodostaminen ja sen ilmaiseminen, orientaatio vaikuttamisen käsittelemiseen

TARVITSET: lista mielipideväittämistä

KESTO: 10–15 min

Pyydä osallistujia nousemaan seisomaan ja kerro, että luokkahuoneen läpi kulkee kuvitteellinen mielipidejana. Janan toisessa päässä on "täysin samaa mieltä" ja toisessa päässä "täysin eri mieltä". Esitä yksi väite kerrallaan ja pyydä osallistujia liikkumaan janalla sen mukaan, ovatko he väitteen kanssa samaa vai eri mieltä. Kun osallistujat ovat löytäneet paikkansa, voit esittää tarkentavia kysymyksiä. Pura lopuksi osallistujien kanssa, miltä harjoitteen tekeminen tuntui.

Voit käyttää esimerkiksi seuraavia väittämiä:

- Tykkään jäätelöstä
- Vaikuttaminen on helppoa
- Poliittikka on ainoa keino, jolla Suomen asioihin voi vaikuttaa
- Pienillä teoilla voi olla iso merkitys
- Minä voin vaikuttaa toisella puolella maailmaa tapahtuviin asioihin
- Minulla on jokin asia, johon haluaisin vaikuttaa
- Osaan kertoa esimerkin siitä, mitä vaikuttaminen on
- Osaan kertoa esimerkin siitä, miten itse olen vaikuttanut johonkin asiaan
- Osaan kertoa esimerkin siitä, miten minuun on yritetty vaikuttaa
- Postaan usein Instagramiin
- Tiktok-videon kuvaaminen on vaikuttamista
- Kaikilla on oikeus kertoa oma mielipiteensä
- Uskallan kertoa mielipiteeni
- Kaikkien pitäisi äänestää vaaleissa
- Kaikkien yli 12-vuotiaiden pitäisi saada äänioikeus
- Olen kirjoittanut mielipidekirjoituksen lehteen
- Osaan kertoa, mitä lobbaaminen on
- Olen lahjoittanut rahaa hyväntekeväisyyteen
- Olen kerännyt maahan pudonneita roskia
- Kiinnitän kaupassa huomiota pelkästään tuotteen hintaan

ERILAISIA VAIKUTTAMISEN TAPOJA

Tutustu osallistujien kanssa oheiseen ruudukkoon, johon on koottu erilaisia vaikuttamisen tapoja. Käy nuorten kanssa keskustellen läpi, mitä ruudukossa mainitut erilaiset vaikuttamisen tavat tarkoittavat ja millaisia esimerkkejä nuoret osaavat antaa niistä. Puuttuuko taulukosta jokin vaikuttamisen tapa?

Valitse sitten vaikuttamisen tapojen käsittelyyn harjoitteeksi a) vaikuttamisen kupit tai b) vaikuttamisen timantti.

<p>A. Lobbbaaminen Lobata korkeassa asemassa olevaa henkilöä esimerkiksi lähettämällä hänelle kirje, sähköpostia tai menemällä tapaamaan häntä.</p>	<p>B. Vapaaehtoistyö Etsiä järjestö tai muu toimija, joka tekee työtä asian eteen ja lähteä mukaan sen toimintaan vapaaehtoisena.</p>	<p>C. Tapahtumien järjestäminen Järjestää aiheeseen liittyvä tapahtuma, esimerkiksi paneelikeskustelu.</p>
<p>D. Sosiaalinen media Kertoa asiasta sosiaalisessa mediassa ja kannustaa muita vaikuttamaan ja osallistumaan muutoksen tekemiseen.</p>	<p>E. Tiedon jakaminen Jakaa tietoa esitteiden avulla tai esimerkiksi aamunavauksessa koulussa.</p>	<p>F. Oman elämän valinnat Tehdä omassa elämässään valintoja, joilla on vaikutuksia. Valinnat voivat koskea esimerkiksi sitä, mitä syö, miten pukeutuu tai mihin käyttää rahaa.</p>
<p>G. Taide Avata keskustelua tai lisätä tietoa talteen, esimerkiksi videoiden, kuvien tai musiikin kautta.</p>	<p>H. Rahankeräys Kerätä rahaa ja lahjoittaa se esimerkiksi jonkun järjestön kautta sinne, missä sitä tarvitaan.</p>	<p>I. Media Käyttää apuna mediaa, esimerkiksi kirjoittamalla mielipidekirjoituksen tai kutsumalla toimittajia aiheeseen liittyvään tapahtumaan.</p>

A) VAIKUTTAMISEN KUPIT

TAVOITE: vaikuttamisen tapoihin tutustuminen ja oman mielipiteen ilmaisu

TARVITSET: paperit, joihin on kirjoitettu ruudukosta löytyvät erilaiset vaikuttamisen tavat; keltaisia, punaisia ja vihreitä paperiarkkeja

KESTO: 10–15 min

Kirjoita ruudukossa mainitut vaikuttamisen keinot pahvimukeihin ja levitä ne ympäri luokkatilaa. Pyydä osallistujia repimään paperiarkeista itselleen kolme vihreää, yksi punainen ja muutama keltainen paperipallo. Pyydä osallistujia viemään vihreät pallot niihin mukeihin, jotka tuntuvat itselle luontevilta tavoilta vaikuttaa, punainen pallo mukiin, joka ei tunnu omalta vaikuttamisen tavalta ja keltaisia palloja sellaisiin mukeihin, joilla tavoilla on joskus vaikuttanut. Tutkikaa yhdessä, mikä vaikuttamisen keinoista on osallistujien keskuudessa suosituin tai vähiten suosittu. Pyydä nuoria kertomaan esimerkkejä tavoista, joilla he ovat aiemmin vaikuttaneet.

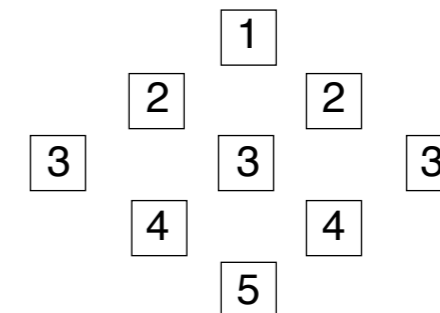
B) VAIKUTTAMISEN TIMANTTI

TAVOITE: erilaisiin vaikuttamisen tapoihin tutustuminen ja omien kiinnostuksen kohteiden tunnistaminen

TARVITSET: tulostetut vaikuttamisen tapoja -ruudukot ja saksia

KESTO: 15 min

Jaa jokaiselle osallistujalle tulostettu ruudukko erilaisista vaikuttamisen tavoista. Pyydä osallistujia leikkaamaan yhdeksän ruutua irti toisistaan ja järjestämään ne timantin muotoon niin, että timantin huipulle tulee itselle mieluisin tai luontevin vaikuttamisen keino, ja timantin pohjalle epämieluisin keino. Katso mallia alla olevasta kuvasta.

VINKKI! Timantin voi myös piirtää paperille.

VINKKI! Irti leikatut ruudut voi järjestää pyramidiksi, jossa tulee esiin kolme itselle luontevimmalta tuntuvaa vaikuttamisen tapaa. Pyydä osallistujia valitsemaan niiden lisäksi yksi tapa, joka ei tunnu omalta.

Sosiaalisen median hyödyntäminen

Perinteiset vaikuttamis- ja vapaaehtoistoiminnan muodot muuttuvat jatkuvasti ja niiden joukkoon on tullut paljon uusia tapoja vaikuttaa. Tämä on seurausta erityisesti teknologian kehityksestä. Sosiaalinen media on luonut aivan uuden tavan vaikuttaa ja olla aktiivinen. Se tarjoaa jokaiselle mahdollisuuden saada oman äänensä kuuluviin - jokainen nuori voi olla aktivisti!

Sosiaalisessa mediassa vaikuttamisen voi aloittaa esimerkiksi seuraamalla itseään kiinnostavia järjestöjä, toimijoita tai vaikuttajia. Kun vastaan tulee omaan arvomaailmaan sopivia julkaisuja, niin niitä voi jakaa. Myös omia mielipiteitä voi alkaa jakaa sitten, kun se tuntuu luontevalta tai kun jokin uutinen oikein kolahtaa.

Lähdekritiisyys on tärkeä muistaa erityisesti sosiaalisessa mediassa ja muualla internetissä. Painota nuorille, että tiedon paikkansapitävyys täytyy aina tarkistaa, jos lähteen uskottavuus yhtään mietittävää. Nuorten kanssa on hyvä käydä läpi myös internetin pimeä puoli. Nuoria kannattaa varoittaa siitä, mihin internetin tarjoama anonymiteetti saattaa johtaa. Omien mielipiteiden ilmaisusta voi saada kohdalleen ikävää kommentointia tai jopa vihapuhetta. On myös hyvä muistuttaa, että internetissä kaikkein kovaäänisimmät ovat kuitenkin lähes aina vähemmistö. Vaikuttamista saa ja pitää tehdä oman mukavuusalueensa sisällä.

IDEOITA SOSIAALISEN MEDIAN HYÖDYNTÄMISEEN

★ Nuorten kuvaamat videot

- Tehkää video, jossa avataan jotain nuoria itseään kiinnostavaa teemaa.
- Tehkää video, jossa opastetaan nykytilannetta helpottaviin toimenpiteisiin, esimerkiksi kierrätykseen tai eettiseen kuluttamiseen.

★ Somekampanjan aloittaminen tai sellaiseen liittyminen

- Mikäli käynnissä on ajankohtainen somekampanja, kannusta nuoria olemaan yhteydessä kampanjan päätähtöön ja osallistumaan kampanjaan.
- Hyvää kampanjaideaa voi tarjota sopiville tahoille. Näitä tahoja voi pyytää vaikka julkaisemaan samana päivänä oman päivityksen kampanjan aiheesta käyttäen tiettyä hashtagia.

★ Vastaliike vihapuheelle

- Käykää kommentoimassa ja kirjoittamassa positiivisia ja kannustavia kommentteja muiden postauksiin tai järjestöjen julkaisuihin.

★ Tiedon jakaminen

- Pyydä nuoria etsimään tietoa jostain tietyistä aiheista ja tekemään siitä houkuttelevia infopostauksia. Julkaiskaa ne esimerkiksi järjestösi tai oppilaitoksesi Instagram-tilillä tai nuorten omilla sometileillä.

Tärkeää! Muista aina pyytää alaikäisten huoltajilta kirjallinen lupa videoiden kuvaamiseen ja jakamiseen.

4.1.4 Lokaalista globaaliin

Tämän osion tavoitteena on luoda nuorelle ymmärrys oman vapaaehtoisuuden kytköksestä niin paikallisiin kuin globaaleihin muutoliikkeisiin.

Nuoren näkökulmasta oma panos voi tuntua mitättömän pieneltä pisaralta suuressa meressä. Siksi nuorille on hyvä tehdä näkyväksi suuret globaalit muutoliikkeet, joihin he toiminnallaan pääsevät mukaan. Tämän näkökulman ymmärtäminen luo vahvempaa motivaatiota toimintaan ja antaa nuorelle kokemuksen itsestään vaikuttajana sekä tunteen osallisuudesta globaalissa yhteiskunnassa. Näin myös nuoren kokemat onnistumisen tunteet vahvistuvat.

YK:n kestävän kehityksen periaatteet (Agenda 2030) havainnollistavat hyvin teemat, joiden eteen eri globaalit toimijat tekevät yhteistyötä. Niiden läpikäyminen on hyödyllistä kaikissa ryhmissä. Onko ryhmän kieli- tai innostustaso sellainen, että koet aiheen liian haastavana? Pelko pois, sillä tämän osion visuaalisten mallien kautta tavoitteet avautuvat nuorille.

Kestävän kehityksen periaatteiden läpikäyminen on keskeistä, kun nuorille halutaan hahmottaa maailman yhtenäiset muutolinjat. Vuonna 1987 YK:n Brundtlandin komissiossa alkunsa saanut kestävän kehityksen prosessi on syntynsä jälkeen edennyt niin valtioissa, kunnissa kuin kansainvälisissä yhteyksissäkin ja sen tavoitteet ovat tänä päivänä laajasti ja yhteisesti jaettu paremman maailman saavuttamiseksi.

HARJOITTEITA

★ MISSÄ VAATTEENI ON VALMISTETTU?

TAVOITE: oman arkipäivän kuluttamisen tuominen globaaliin kontekstiin

TARVITSET: diaesitys, jossa kuva maailmankartasta valtioiden nimillä

KESTO: 5 min

Pyydä osallistujia tarkistamaan vaatteidensa pesulapuista, missä maissa vaatteet on valmistettu. Mikäli se on teknisesti mahdollista, merkitkää maailmankartalle osallistujien vaatteiden valmistusmaat.

Keskustelkaa aiheesta esimerkiksi seuraavia kysymyksiä hyödyntäen:

Keskittyvätkö vaatteiden valmistuspaikat jollekin tietylle alueelle? Mistä se kertoo?

Miksi vaatteet on valmistettu siellä?

Millaiset olot työntekijöillä kyseisessä maassa on?

Miten vaate on matkannut Suomeen?

GALLERIAKÄVELY + TEHTÄVÄPAPERI

TAVOITE: tutustuminen epäkohtiin, jotka uhkaavat ihmisoikeuksien toteutumista globaalisti ja Suomessa

TARVITSET: tulostettuja kuvia epäkohdista ja kysymyslomake jokaiselle parille

KESTO: 30 min

Tulosta valmiiksi kuvia, joissa näkyy esimerkiksi

jäätiköiden sulaminen ▶ ilmastonmuutos	sademetsien tuhoutuminen ▶ lihateollisuus, palmuöljy, ilmastonmuutos	slummi ja rikkaiden asuinalue vierekkäin ▶ eriarvoistuminen
kuva koulusta, jossa ei ole riittäviä koulutarvikkeita tai tiloja ▶ koulutuksellinen epätasa-arvo	"naisen euro" eli 80 sentin kolikko ▶ sukupuolten tasa-arvo	ihmisiä tavaroineen liikkumassa massoittain ▶ ilmastopakolaisuus
saastuttavat tehtaat ▶ kulutus, ilmastonmuutos	lapsia työssä ▶ lapsityövoima	suuri jätemaa ▶ maailmanlaajuinen jäteongelma
roskat meressä ▶ kierrätys, ilmastonmuutos		

Tulosta myös jokaiselle parille lomake, josta löytyy seuraavat kysymykset:

- Mistä ilmiössä on kyse?
- Minkälaisia vaikutuksia ilmiöllä on globaalisti ja miten sen vaikutukset näkyvät Suomessa?
- Mitä syitä ilmiön taustalla on?
- Miten ongelmaan voi vaikuttaa yksilönä, yhteisönä, yhteiskuntana ja kansainvälisen yhteisön tasolla?
- Mitkä kestävän kehityksen tavoitteet liittyvät ongelmaan?

Kiinnitä kuvat seinille. Jaa osallistujat pareiksi, ja anna jokaiselle parille täytettävä kysymyslomake. Ohjeista osallistujia kiertämään ensin koko galleria ja valitsemaan lopuksi oma kuva. Pyydä heitä täyttämään lomake valitsemastaan ilmiöstä. Purkakaaway lopuksi tehtävä yhdessä keskustellen.

YK JA KESTÄVÄN KEHITYKSEN TAVOITTEET TUTUIKSI (KESKIVAIKEA)

TAVOITE: YK:n ja kestävän kehityksen tavoitteiden esitteleminen

TARVITSET: YK-aiheinen video (eri toimijoiden YouTube-kanavilta löytyy videoita aiheesta), diaesitykseen kuvat kestävän kehityksen tavoitteista joulukalenteri- ja hääkakkumalleina

KESTO: 10–15 min

Näytä osallistujille orientaationa video, jossa esitellään YK järjestönä.

Käy seuraavaksi läpi kestävän kehityksen tavoitteiden joulukalenterimalli, jossa esitellään kaikki tavoitteet. Voit käydä kaikki tavoitteet läpi tai poimia sieltä ryhmälle sopivimmat. Esittele tämän jälkeen vielä kestävän kehityksen tavoitteiden hääkakkumalli, joka havainnollistaa tavoitteiden suhteet toisiinsa hierarkkisessa järjestyksessä.

Joulukalenterimalli

Lähde: Joulukalenterimalli: YK, Ulkoministeriö

Hääkakkumalli

Azote Images for Stockholm Resilience Centre, Stockholm University.

TAVOITE: kestävän kehityksen tavoitteiden toisiinsa liittymisen ja vaikuttamisen havainnollistaminen

TARVITSET: tulostetut kestävän kehityksen tavoitteet -kortit, hakaneuloja, lankakerä

KESTO: 15 min

Pyydä osallistujat seisomaan piiriin. Kehota jokaista valitsemaan oma kortti, jossa on jokin kestävän kehityksen tavoite. Ohjeista osallistujia kiinnittämään kortti hakaneulalla vaatteeseensa siten, että muut voivat nähdä sen. Aloita heittämällä lankakerä jollekin osallistujalle niin, että lankakerän pää jää sinun käteesi. Kerro esimerkki siitä, miten sinun kestävän kehityksen korttisi liittyy lankakerän vastaanottajan kestävän kehityksen tavoitteeseen. Vastaanottaja pitää saamastaan lankakerän kohdasta kiinni ja jatkaa heittämällä lankakerän taas seuraavalle osallistujalle. Samalla hän kertoo, miten hänen tavoitteensa liittyy vastaanottajan tavoitteeseen. Jatka niin kauan, että lankakerä on käynyt jokaisella osallistujalla ja lankakerästä on muodostunut verkko.

VINKKI! Tavoitteiden vaikutusta toisiinsa voi havainnollistaa niin, että joku piirissä oleva menee kyykkyy. Huomaatte, että koko verkko kallistuu tuolloin alaspäin, eli vaikutus kohdistuu kaikkiin tavoitteisiin. Tavoitteiden toteutumisella tai takapakilla on siis vaikutusta kaikkiin muihinkin tavoitteisiin! Keskustelkaa yhdessä havainnoistanne.

4.1.5 Teemat tutuiksi – ilmiöiden käsittely nuorten kanssa

Tämän osion tavoitteena on pureutua tarkemmin joihinkin kestävän kehityksen tavoitteisiin ja tehdä nuorille tutummiksi erilaisia teemoja, joiden parissa voi toimia vapaaehtoisena. Kun nuoren tietous teemoista ja globaaleista epäkohdista kasvaa, se samalla sitouttaa ja motivoi häntä toimimaan asian puolesta. Lisäksi oman toiminnan ja globaalien haasteiden välinen yhteys selkenee.

Voit itse valita, käsitteletkö nuorten kanssa tarkemmin yhden vai useamman teeman. Tästä osiosta löydät harjoitteita, joita voit soveltaa ryhmän ja tarpeen mukaan. Kannattaa myös jättää tilaa vapaa-muotoiselle keskustelulle sekä ajatustenvaihdolle valitusta teemasta. Huomioithan, että temaattisen oppitunnin valmisteleminen vaatii soveltamisen vuoksi hieman enemmän etukäteistyötä kuin edellisten osioiden harjoitteet.

ASENNETTA VAPAAEHTOISUUTEEN -KURSSEILLA ON KÄSITELTY MUUN MUASSA SEURAAVIA TEEMOJA:

- ilmastonmuutos, ympäristö ja eettinen kuluttaminen
- lasten ja nuorten oikeudet
- vihapuhe, yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo
- vanhustyö
- eläinten oikeudet

VINKKI PROJEKTEIHIN!

Teemat on mahdollista käsitellä joko ennen projektiaiheiden valintaa tai sen jälkeen.

Voit valita kahdesta toteutustavasta:

- Valitse teemat etukäteen. Esittele valitut teemat nuorille tarkemmin ja anna sitten heille mahdollisuus valita, minkä teeman ympärillä he haluavat tehdä vapaaehtoistyön projektinsa.
- Anna nuorten valita teemat kurssin alussa esimerkiksi äänestämällä. Tällöin teemojen läpikäymisen voi sijoittaa heti vahvemmin vapaaehtoistyön projektin suunnitteluun, ja teeman käsittelyssä voi ottaa huomioon projektin mahdolliset toteuttamistavat.

Kummassakin vaihtoehdossa on erityisen hyödyllistä käsitellä teemoja mahdollisimman konkreettisella tavalla. Esimerkeiksi kannattaa ottaa asioita, joita nuori pystyy havaitsemaan omassa ympäristössään. Esimerkiksi muovijätteen määrää ja maatumista on kursseilla havainnollistettu videolla, jossa tutkitaan, mistä kaikkialta muovia löytyy. Kursseilla on myös käytetty esimerkkinä, kuinka kauan milläkin muovia sisältävällä arjesta tutulla tuotteella kestää maata.

HARJOITTEITA

★ ★ ★ MISTÄ TÄSSÄ ILMIÖSSÄ ON KYSE?

TAVOITE: johdanto aiheeseen, teemaan liittyvien näkökulmien ja ilmiöiden esittely

TARVITSET: diaesitys, jossa on kuvia ja vastausvaihtoehtoja

KESTO: 10–20 min

Kokoa diaesitykseen valittuun teemaan liittyviä kuvia. Esimerkiksi ilmastonmuutoksesta ja ympäristöstä puhuttaessa kuvissa voi näkyä ilmastopakolaisuus, kartta Australian maastopaloista, kuivunut järvi, jätevuori ja uusiutuvan energian tuottaminen. Lisää jokaiseen kuvaan kysymys ja erilaisia vastausvaihtoehtoja. Näytä osallistujille kuvat yksi kerrallaan ja kerro, että he saavat äänestää mielestään oikeaa vaihtoehtoa joko pyytämällä puheenvuoroa tai kirjoittamalla mielestään oikean vastauksen paperille. Kiinnitä huomiota kuvista syntyviin kysymyksiin ja herätä keskustelua niistä.

Esimerkki:

Mikä aiheuttaa kuvan vaatejätteen?

- a) Pikamuoti
- b) Hiilidioksiidipäästöt
- c) Ihmiset eivät kierrätä
- d) Et siivoa huonettasi

★ ★ ★ TIETOVISAILU

TAVOITE: teemaan liittyvien asioiden kertaaminen

TARVITSET: tietokilpailukysymykset paperilla tai nettiversiona (hyödynnä nettisovelluksia)

KESTO: 10 min

Valmistelee tietokilpailukysymykset tunnilla käsitellyistä aiheista. Totta vai tarua -tyyppiset kysymykset toimivat aina hyvin. Visailu on hauska tapa kerrata opittua.

★ ILMASTO- TAI YHDENVERTAISUUSLUPAUS

TAVOITE: osallistujien aktivoiminen pohtimaan, miten omilla valinnoilla ja toiminnalla voi vaikuttaa käsiteltyyn teemaan

TARVITSET: tarralappuja tai virtuaalinen valkotaulusovellus

KESTO: 5 min

Pyydä osallistujia tekemään lupaus, miten he aikovat omalla toiminnallaan vaikuttaa käsiteltyyn teemaan esimerkiksi seuraavan viikon tai kuukauden aikana. Ilmastolupaus voisi olla esimerkiksi "En tuota ruokahävikkiä". Ryhmä voi valita yhden teeman ja sopia, että kaikki kiinnittävät huomiota samaan asiaan viikon aikana. Viikon jälkeen voitte keskustella yhdessä sopimuksen noudattamisesta heränneistä ajatuksista.

★ VIDEOT

TAVOITE: teemaan tutustuminen syvemmin videoiden avulla

TARVITSET: valmiiksi etsitty teemaan sopiva video

KESTO: 5 min

Etsi etukäteen aiheeseen sopiva video. Video voi pureutua syvemmin johonkin ilmiön ulottuvuuteen tai tarjota muulla tavalla lisää tietoa tiiviissä ja visuaalisessa paketissa. Järjestöiltä ja muilta toimijoilta löytyy runsaasti videomateriaalia.

★ JÄRJESTÖJAHTI TEEMAN MUKAISESTA JÄRJESTÖSTÄ

TAVOITE: teemaan liittyviin järjestöihin ja niiden tekemään työhön tutustuminen

TARVITSET: älypuhelin tai tietokone

KESTO: 10 min

Oppaassa vapaaehtoistoiminnan kohdalla esitellyn järjestöjähdin (sivu 17) voit toteuttaa myös tässä osiossa. Sovi vierailu järjestöön, jonka työ liittyy valitsemaanne teemaan. Samalla voitte tutkia, millaista teeman mukaista vapaaehtoistoimintaa järjestöillä on tarjolla.

4.2 VAPAAEHTOISTOIMINNAN KOKEILUT JA PROJEKTITYÖSKENTELY

Tässä luvussa siirrytään teoriasta konkretiaan ja saat vinkkejä nuorten projektien suunnitteluun sekä toteutukseen. Projektivaiheessa kaikki aiemmin opittu konkretisoituu. Nuoret pääsevät kokemaan ja näkemään käytännössä, millaista vapaaehtoistoiminta on, miten vapaaehtoistoimintaan pääsee mukaan, mitä hyötyä siitä voi olla ja millaisia tunteita se itsessä herättää. Joskus nuorelle vahvistuu tunne siitä, että vapaaehtoistoiminta ei ole oma juttu - ja se on ihan ok.

Oman projektityön toteuttamiseen on monia keinoja. Siinä saa käyttää omaa mielikuvitusta tai nuori voi halutessaan lähteä mukaan olemassa olevaan vapaaehtoistoimintaan. Mahdollisiin projektin yhteistyökumppaneihin on tärkeää olla yhteydessä hyvissä ajoin jo ennen kurssin aloittamista.

VINKKI! Projektin etukäteisvalmistelut voi tehdä sen mukaan, kuinka paljon aikaa on käytettävissä.

- Jos aikaa on vähän, kannattaa kontaktoida etukäteen alueen toimijoita, joiden kanssa yhteistyössä nuoret voisivat toteuttaa projektinsa. Yhteistyökumppania voi pyytää kertomaan, millaista vapaaehtoistyötä nuorilta toivotaan.
- Yhteistyökumppanin kanssa voi sopia puitteet, joiden mukaan nuoret itse suunnittelevat toiminnan. Esimerkiksi vierailu vanhainkotiin, missä nuorille annetaan tunti aikaa toteuttaa omia ideoitaan.
- Jos aikaa on käytettävissä enemmänkin, nuoret voivat myös itse ottaa yhteyttä kiinnostaviin tahoihin.

4.2.1 Apua yhteiseen ideoimiseen

Tämän osion tavoitteena on synnyttää ideoita vapaaehtoistoiminnan projektia varten. Jo opintokokonaisuuden ensimmäisessä tapaamisessa nuoria kannattaa valmistella siihen, että tarkoituksena on tehdä yhteinen vapaaehtoistoiminnan projekti. Näin nuoret saavat ideat hautumaan heti alusta lähtien.

Voit vahvistaa nuorten sitoutumista projektiin antamalla heille mahdollisimman paljon päätäntävaltaa projektin suunnasta. Muistuta nuoria kurssin alkupuolella käsitellyistä perinteisistä vapaaehtoisuuden muodoista. Osallistujat voivat sen jälkeen päättää, haluavatko he suunnitella jotain sen tyyppistä vai lähteä pohtimaan jotain aivan uutta.

Perinteisten vapaaehtoistoiminnan tapojen haastaminen on erittäin tervetullutta, joten sinun kannattaa rohkaista nuoria miettimään myös uusia ideoita. Voit kannustaa heitä pohtimaan projektiaan esimerkiksi siitä näkökulmasta, millaisia taitoja he haluaisivat erityisesti oppia tai millaisia merkintöjä he kaipaaisivat CV:hen. Esimerkiksi somen sisällyttämisestä vapaaehtoisprojektiin saa hienon maininnan projektissa kertyvien työelämätaitojen luetteloon.

Nuorten ideoihin kannattaa suhtautua avoimesti, vaikka toteutus vaikuttaisikin aluksi hankalalta. Mitä osaa ideasta voisi jalostaa konkreettiseksi toteutukseksi?

HARJOITTEITA

★ ÄÄNESTYS TEEMASTA JA TOTEUTUKSESTA

TAVOITE: ryhmää kiinnostavan teeman valinta ja vapaaehtoistoiminnan toteutustapa

TARVITSET: tietoa teemavaihtoehtoista ja niihin liittyvistä vapaaehtoistoiminnan mahdollisuuksista

KESTO: yksi tapaamiskerta

Teeman valinta:

- Anna nuorille vaihtoehtoisiksi useampi eri teema.
- Esimerkiksi: vanhustyö, ilmastotyö, eläinten oikeudet, ihmisoikeudet, lasten oikeudet, vammaisten oikeudet tai sukupuolittai seksuaalivähemmistöjen oikeudet.
- Pyydä nuoria äänestämään teemoista itselleen mielekkäimmät.

Toteutuksen valinta:

- Jaa nuorille kuhunkin teemaan liittyen valmiita vapaaehtoisuuden muotoja. Löydät valmiita ideoita seuraavasta luvusta ja voit lisätä niihin omiasi.
- Pyydä nuoria äänestämään parhaat, jotka toteutetaan.
- Valmistaudu motivoimaan projektiin mukaan myös niitä nuoria, joiden ensisijainen toive ei toteutunut.

★ PROJEKTIN SUUNNITTELU YHDESSÄ NUORTEN KANSSA

TAVOITE: ryhmää kiinnostavan teeman ja vapaaehtoistoiminnan toteutustavan valinta

TARVITSET: ennakoon valitut vaihtoehtoiset teemat projekteille, paperia ja kyniä

KESTO: vähintään yksi tapaamiskerta, ryhmästä riippuen enemmänkin

Valitkaa ryhmälle mieleinen projektiteema äänestämällä. Isomman ryhmän voi jakaa kahtia sen mukaan, mitkä teemat kiinnostavat. Jaa nuoret kunkin teeman sisällä noin 3–4 hengen ryhmiin. Ryhmien tehtävänä on keksiä 5–10 projekti-idea. Tässä tehtävässä määrä on tärkeä, ei laatu.

Sekoita ryhmät. Pyydä jokaista esittelemään ensimmäisen ryhmänsä ideat uudelle 3–4 hengen ryhmälle. Sen jälkeen ryhmä pohtii ideoiden toteutuskelpoisuutta: esimerkiksi hyvät ja huonot puolet, onko toteutukselle esteitä jne.

Pyydä jokaista pienryhmää valitsemaan kaikista ehdotuksista 1–3 parasta ja esittelemään ne koko ryhmälle. Äänestäkää niistä yhdessä 1–2 ideaa toteutettavaksi resurssienne mukaan.

PROJEKTISUUNNITELMA

TAVOITE: yhteinen projektisuunnitelma, joka auttaa hahmottamaan mm. ajankäyttöä ja työnjakoa

TARVITSET: paperia ja kyniä, dia projektityöskentelystä

KESTO: tehdään projektisuunnittelun yhteydessä

Käy osallistujien kanssa läpi, mitä projektityöskentely tarkoittaa.

- Projektilla on alku, loppu ja aikataulu toteutusta varten
- Projektin aluksi suunnitellaan
  - Mitä tehdään
  - Miten tehdään
  - Miksi tehdään
- Aikataulu helpottaa projektin hallintaa
- Työnjako: kuka tekee mitäkin
- Toteutus: missä, mitä ja milloin tehdään
- Tarvikkeet: mitä tarvikkeita pitää ottaa huomioon ja hankkia
- Yhteistyökumppani: kenen kanssa projekti tehdään yhteistyössä, keitä ihmisiä siihen liittyy

Tehdään projektisuunnitelma, johon kirjataan yllä mainitut projektityöskentelyyn liittyvät asiat.

4.2.2 Valmiita ideoita vapaaehtoistoimintaan

Tämän osion tavoitteena on tarjota valmiita ideoita projekteihin.

Ryhmän tietotasosta, käytettävästä ajasta tai kielitasosta riippuen, voit tarjota nuorille myös valmiimpia vaihtoehtoja projektiosioon. Alla olevasta listasta löydät valmiita ideoita. Voit myös ottaa yhteyttä tahoon, jonka vapaaehtoistoiminta tuntuu kiinnostavalta. Heillä saattaa olla toiveita tai tarpeita, joihin nuoret voivat tarttua. Tämän osion etukäteisvalmistelut kannattaa aloittaa hyvissä ajoin ja niihin on hyvä varata riittävästi aikaa.

VANHUSTYÖ

- Vierailkaa vanhainkodissa tai palvelutalossa, jossa voitte esimerkiksi
  - järjestää asukkaille jonkin hauskan aktiviteetin, esim. ilmapallojumbppaa, lautapeliä pelaamista tai laulua
  - viedä asukkaita kävelylle
  - kokata asukkaille tai yhdessä heidän kanssaan
  - jutella asukkaiden kanssa tai lukea heille ääneen
  - järjestää hemmottelupäivän.

VINKKI! Vanhainkodista tai palvelutalosta voi suoraan kysyä toteutettavia ideoita.

ILMASTONMUUTOS

- Käykää yhdessä keräämässä ulkona roskia.
- Järjestäkää vaatekeräys, jossa lahjoitetaan käytettyjä vaatteita kierrättäville tahoille (esimerkiksi Hope ry tai Kierrätyskeskus).
- Järjestäkää koululla ruokahävikkipanjan.
- Osallistukaa luokkana Älä osta mitään -päivään tai -viikkoon.
- Kirjoittakaa vetoamus koulun johdolle toimivan ja monipuolisen paperin, muovin, bio- ja sekajätteen kierrätyspisteen toteuttamisesta.
- Tehkää koululle ilmastolupaussena, johon koulun oppilaat saavat tulla kirjoittamaan oman ilmastolupauksensa.
- Vaikuttakaa ruokaostoksilla järjestämällä pop-up-kahvila, johon valitaan myytäväksi esimerkiksi reilun kaupan tuotteita.

ELÄINTEN OIKEUDET

- Ottakaa yhteyttä alueen eläinsuojeluyhdistykseen ja selvittäkää, mitä tarpeita heillä on.
- Järjestäkää lemmikitavaroiden keräys, jonka tuotokset lahjoitetaan paikalliselle eläinsuojeluyhdistykselle tai suomalaiselle rescue-järjestölle.
- Tarjoutukaa vapaaehtoisiksi lemmikin ulkoiluttajiksi esimerkiksi vanhusten liikuntaa kaipaaville koirille. Levittäte tuplasti hyvää mieltä ilahduttamalla sekä omistajaa että koira.

IHMISOIKEUDET

- Ottakaa yhteyttä paikalliseen järjestöön, kuten SPR, ja menkää kokeilemaan lipaskeräystä.
- Tukekaa vammaisten oikeuksia järjestämällä vammaisille nuorille puuhapäivä, jossa he pääsevät tekemään hauskoja asioita ja tutustumaan uusiin ihmisiin.
- Tukekaa lasten oikeuksia järjestämällä lelukeräys ja lahjoittakaa lelut esimerkiksi paikalliseen vastaanottokeskukseen tai lastenkotiin.
- Ottakaa yhteyttä lastenoikeusjärjestöön (esim. Plan, UNICEF, Pelastakaa Lapset, Yhteiset Lapsemme) ja selvittäkää, mitä mahdollisuuksia heillä on.

4.3 OPITUN REFLEKTOIMINEN YHDESSÄ

Kuten sananlaskussakin sanotaan: kertaus on opintojen äiti. Tässä luvussa kerrataan kurssin sisältöjä ja reflektoidaan opittuja asioita.

Oppaassa on kerrottu vapaaehtoistoiminnan hyödyistä, ja opintokokonaisuuden lopulla on hyvä pysähtyä pohtimaan, millä tavalla nuo asiat ovat konkretisoituneet tämän projektin aikana. Nuoret saattavat tarvita apua osaamisensa sanoittamisessa. Kurssi on saattanut olla yllättävilläkin tavoilla opettavainen, joten nuoria kannattaa kannustaa kertomaan oppimastaan myös toisilleen.

Voit pyytää nuoria esittelemään omat projektinsa muulle ryhmälle. Nuoret voivat kertoa, mitä ovat tehneet, miten projekti onnistui, mikä oli vaikeaa ja mikä helppoa. Nuoret voivat myös reflektoida, mitä tekisivät nykyisten tietojensa ja kokemustensa valossa toisin. Olisiko siinä idea seuraavalle itsenäiselle kerralle? Tämä vahvistaa myös nuorten kykyä itsearviointiin ja kehittää suunnitteluosaamista.

Nuorten kanssa on myös tärkeää käsitellä vapaaehtoistoiminnan omakohtaista merkitystä työelämään liittyen. Mitä tietoja ja taitoja vapaaehtoistoiminnassa oppii? Mistä asioista voi olla hyötyä myös omassa työhaussa? Käykää myös läpi, miten vapaaehtoistoiminta luetaan arvokkaaksi työkokemukseksi ja miten sitä voi hyödyntää työhaussa esimerkiksi lisäämällä kokemus CV:hen. Pyri tuomaan esiin sellaisiakin työelämän kannalta hyödyllisiä taitoja, joita nuoret eivät välttämättä itse osaa ajatella.

HARJOITTEITA

OMINAISUUSKORTIT

TAVOITE: oman osaamisen sanoittaminen ja opintojakson aikana opittujen asioiden tekeminen näkyväksi

TARVITSET: kortteja tai paperipaloja, joihin on kirjoitettu erilaisia ominaisuuksia

KESTO: 10 min

Levitä pöydälle ominaisuuskortit. Pyydä osallistujia valitsemaan kolme korttia, jotka kuvaavat opintokokonaisuuden aikana opittuja ominaisuuksia tai ominaisuuksia, joita osallistuja on päässyt hyödyntämään opintojakson aikana. Pyydä osallistujia kertomaan toisilleen, mitä ominaisuuksia he valitsivat. Kirjaa kunkin osallistujan ominaisuudet itsellesi ylös, jotta voit merkitä ne osallistujalle annettavaan todistukseen. Näin opitut asiat jäävät nuorelle talteen ja niitä voi hyödyntää myöhemmin esimerkiksi työhaussa.

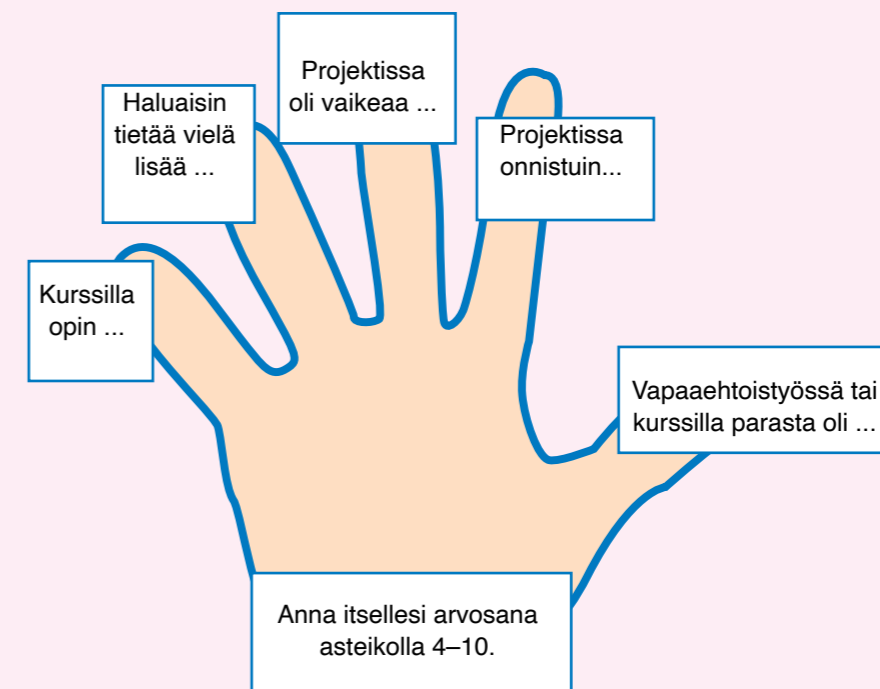
ITSEARVIOINNIN KÄSI

TAVOITE: erilaisten oppimisen osa-alueiden kartoittaminen opintojakson aikana

TARVITSET: paperia ja kyniä, itsearviointin käden pohja diaesityksessä (alla oleva kuva)

KESTO: 15 min

Pyydä osallistujia piirtämään kätensä paperille. Pyydä heitä sitten jatkamaan kunkin sormen kohdalla olevaa lauseen alkua niin monella tavalla kuin kukin itse keksii. Lopuksi osallistuja voi antaa itselleen kouluarvosanan. Purkakaa tehtävä yhdessä keskustellen.

VINKKI! Voit halutessasi keksiä sormille vaihtoehtoiset lauseenaloitukset, jos jokin muu lause toimii mielestäsi paremmin ryhmällesi.

VINKKI! Itsearviointin voi suorittaa myös esimerkiksi tekemällä somepostaus opituista asioista.

4.4. OHJEET ETÄTOTEUTUKSEEN

Koronaviruspandemian takia koulut siirtyivät etäopetukseen keväällä 2020. Tällöin syntyi tarve myös tämän kurssikokonaisuuden etäversiolle. Näiden tarpeiden pohjalta Planin hanketiimi työsti kurssista lyhyen etänä toteutettavan opintokokonaisuuden, jonka sisältöä ja toteutustapoja avaamme tässä luvussa.

Etätoteutukseen soveltuvat verkkoalustat, joissa esityksen voi jakaa ja keskusteluun on mahdollisuus osallistua mikrofonin, kuvan ja/tai chatin kautta. Mahdollisuus vuorovaikutukseen on keskeistä. Verkosta löytyy myös erilaisia työkaluja, joissa nuoret voi kutsua linkin kautta esimerkiksi piirtämään, kirjoittamaan tarralappuja tai ideoimaan yhteisen dokumentin äärelle. Suosittelemme vahvasti tällaisten työkalujen käyttöä.

Etätoteutuksen haasteena on aktiivisen vuorovaikutuksen aikaansaaminen nuorten kanssa. Siksi on tärkeää huomioida pari aktiivisuuteen vaikuttavaa asiaa:

Pyri aloittamaan harjoitteella tai kuulumiskierroksella, jonka aikana jokaisen nuoren on sanottava jotain ja mielellään pidettävä kamera päällä. Voit pyytää nuoria kertomaan esimerkiksi yhden sanan tai lauseen, joka tulee mieleen vapaaehtoisuudesta. Jokaisen osallistuminen heti alussa madaltaa kynnystä olla aktiivisesti mukana ja auttaa keskittymään. Voit kannustaa osallistumiseen pitämällä kirjaa nuorten käyttämistä puheenvuoroista. Pyydä vähiten puheenvuoroja käyttäneitä nuoria mukaan yhteiseen keskusteluun niin, että sanot vuorotellen heidän nimensä. Näin voit etänäkin ottaa kaikki osallistujat huomioon.

Kiinnitä huomiota äänenpainoihisi ja puhu innostuneesti. Osallistujien istuessa kotona huomio suuntautuu helposti muualle. Erilaisten äänenpainojen lisäksi pyri tekemään keskustelusta mahdollisimman vuorovaikutteista. Tee tunneista vaihtelevia niin, että puhetta ja harjoitteita on sopivassa suhteessa. Vältä pitkiä yksinpuheluita.

Tee esityksestäsi visuaalinen. Diaesityksestä saat helposti ja nopeasti värikkään ja pirteän kokonaisuuden. Voit myös lisätä esitykseen hauskoja kuvia, tekstejä ja videoita.

Tarkista tekniikan toimivuus etukäteen. Jotta tekniset haasteet eivät pääse yllättämään, varmista aina hyvissä ajoin, että esityksen jako onnistuu, linkit ovat valmiina ja videoiden ääni kuuluu. Jos mahdollista, etätoteutuksessa kannattaa olla paikalla kaksi ohjaajaa. Se tuo opetukseen vaihtelua, ja toinen ohjaajista voi hoitaa mahdolliset tekniset haasteet. Uusia ohjelmia käytettäessä on hyvä varata alkuun riittävästi aikaa, jotta nuoret pääsevät paikalle. Monesti ensimmäinen kerta voi kulua nuorten perään soitellessa ja heitä etänä avustaessa. Tässäkin kaksi ohjaajaa on hyödyksi. Toinen voi auttaa mukaan pyrkiviä nuoria ja toinen puolestaan pitää seuraa paikalle jo saapuneille. Huomioithan ohjelmien valinnassa, että kaikilla nuorilla ei ole mahdollisuutta tietokoneen käyttöön tai vahvaan nettiyhteyteen kotona.

Hyödynnä chatia. Kirjoita tehtävänanto aina vielä erikseen chatiin. Se auttaa nuoria pysymään mukana, vaikka puhetta olisi mennyt ohi. Joillain nuorilla saattaa olla kotona niin paljon taustahälyä, että he eivät välttämättä kuule puhettasi kunnolla.

Oppitunnin sisältö kannattaa miettiä huolellisesti. Kokemus on osoittanut, että harjoitteisiin ja keskusteluihin menee enemmän aikaa etänä kuin kasvokkain. Etätoteutuksessa ei siis ehdi käydä läpi montaa harjoitetta. Valitse ryhmällesi oleellimmat harjoitteet ja keskity niihin. Etätapaamiset ovat monelle huomattavasti raskaampia seurata kuin kasvokkain tapahtuva koulutus. Siksi etätapaaminen voi olla kestoltaan lyhyempi.

Etätapaamista lopeteltaessa sinun kannattaa kerrata läpikäytyt asiat esimerkiksi kuvia näyttämällä. Miten tämä kuva liittyy tunnilla käsitelyihin asioihin? Fiiliskierros chatissa hymiöitä tai GIFejä hyödyntäen on mukava lopetus tapaamiselle. Muistuta nuoria seuraavasta tapaamiskerrasta. Suosittelemme käyttämään samaa kokouslinkkiä jokaisella tapaamiskerralla, jolloin säästyte eri linkkien kanssa säätämiseltä ja voit pyytää nuoria tallentamaan sen itselleen seuraavaa kertaa varten.

Voit muokata etätoteutuksesta ryhmällesi sopivan ja viedä sen läpi tarpeidenne mukaan, esimerkiksi lyhyenä, kahdesta kerrasta koostuvana kokonaisuutena. Alta löydät sopivia harjoitteita ja valmiin listan projekteihin toteutusideoista. Harjoitteiden tarkemmat ohjeet voit katsoa oppaan aiemmista osioista ja voit toteuttaa ne etänä hieman soveltaen.

ETÄNÄ TOTEUTETTAVIA PROJEKTI-IDEOITA

★ VANHUSTYÖ

★ Postikortteja vanhuksille!

- Pyydä osallistujia kirjoittamaan valitulla verkkoalustalla piristäviä viestejä vanhuksille. Sinä voit kirjoittaa nuorten viestit postikortteihin ja lähettää ne eri vanhainkoteihin.

★ Videoterveisiiä!

- Pyydä nuoria kuvaamaan videoterveisiiä omilla puhelimillaan palvelutalojen asukkaille. Lähetä videotervehdykset palvelutaloihin piristämään asukkaita.

★ ILMASTONMUUTOS

★ Roskahaaste

★ Haasta nuoret keräämään esimerkiksi kassallinen roskia ulkona. Voit pyytää nuoria valmistamaan haasteen toteutuksesta esityksen. Siinä nuoret voivat kertoa, missä keräsivät roskia ja liittää esitykseen esimerkiksi kuvia kerätyistä roskista.

★ Kierrätys suunnitelma

★ Vaikuta ruokaostoksillasi: Etsi kaupasta ympäristöystävällisillä merkeillä merkittyjä tuotteita.

★ Vaatekeräys esimerkiksi omassa rappukäytävässä

★ Roskien keruu omasta lähiympäristöstä ja saaliin esittely muille

VINKKI! Roskahanskat voi lähettää nuorille postitse

★ Vaateenvaihtoringin järjestäminen omille kavereille

★ Ruokahävikkipanjan

★ YHDENVERTAISUUS, VIHAPUHE JA TASA-ARVO

• Mieliopikirjoitus

• Tsemppiseinän perustaminen

★ LASTEN JA NUORTEN OIKEUDET

• Lelukeräys tukea tarvitseville lapsille esimerkiksi yhteistyössä Hopen tai vastaavan tahon kanssa

• Jutun tekeminen MLL:n nuorten nettiin

HARJOITTEITA

5 MIN

★ TURVALLISEMMAN TILAN PERIAATTEET

Listaa diaesitykseen turvallisemman tilan periaatteet. Käykää ne keskustellen läpi.

★ MITÄ TIEDÄMME AIHEESTA ETUKÄTEEN?

Orientoivana harjoitteena pyydä osallistujia kirjoittamaan selaimessa toimivaan valkotaulusovellukseen etukäteistietojaan ja ajatuksiaan oppitunnin teemasta ennen kuin siirrytte käsittelemään aihetta.

10 MIN

★ OMA NIMI JA KYSYMYS KAVERILLE

Listaa diaesitykseen kysymykset. Pyydä osallistujia vuorotellen avaamaan mikrofoninsa ja kertomaan nimensä ja vastauksensa kysymykseen.

★ VIDEOT

Etätoteutuksessa videot tuovat vaihtelua ja pitävät mielenkiintoa yllä. Jos nettiyhteys on heikko, osallistujia voi ohjeistaa katsomaan videon omalla laitteellaan yhteisen näytönjaon sijaan. Lyhyitä videoita kannattaa suosia, koska pitkä video syö etätapaamisesta yllättävän paljon aikaa. Purkakaakaan yhdessä keskustellen.

★ VAIKUTTAMISEN PYRAMIDI

Näytä diaesityksessä ruudukko erilaisista vaikuttamisen keinoista ja sen jälkeen keskustelkaa niistä. Pyydä osallistujia kirjoittamaan paperille pyramidin muotoon kolme itselle mieluisinta vaikuttamisen tapaa ja yksi epämieluisin. Purkakaakaan yhdessä keskustellen.

★ TIETOVISAILU

Kokoa johonkin opintokokonaisuuden osioon liittyviä tietovisailukysymyksiä käsitellyistä aiheista. Tee niistä tietokilpailu osallistujille hyödyntäen selaimessa toimivaa visailusovellusta. Tämä toimii kertauksena.

★ KESTÄVÄN KEHITYKSEN OIKEIN/VÄÄRIN-VÄITTÄMÄT

Kokoa tietokilpailusovellukseen tai kyselylomakkeeseen esimerkiksi maailma2030-sivustolta löytyviä oikein/väärin-väittämiä. Väittämät konkretisoivat sitä, mistä kestävä kehityksen tavoitteissa on kyse. Tämä toimii myös muissa kuin kestävä kehityksen teemoissa.

★ MISTÄ TÄSSÄ ILMIÖSSÄ ON KYSE?

Katso tämä harjoite teemaosiosta sivulta 29. Pyydä osallistujia kirjoittamaan vastauksensa chatiin.

15 MIN

★ VAPAAEHTOISTOIMINNAN MUODOT

Kokoa diaesitykseen kuvia erilaisista vapaaehtoistoiminnan muodoista. Käykää läpi keskustellen tai chatiin kirjoittamalla, mitä kuvissa näkyy, missä kyseistä vapaaehtoistoimintaa voi tehdä ja vaikkapa millaisia työelämätaitoja kyseisestä toiminnasta voi oppia.

★ JÄRJESTÖJAHTI YLEISESTI TAI TIETTYYN TEEMAAN LIITTYEN

Järjestöjahti toimii etäharjoitteena samalla tavalla kuin kasvokkaisissa tapaamisissa. Etänä se on helpompaa tehdä yksilötyöskentelynä.

★ MIELIPIDEVÄITTÄMÄT

Kokoa jonkin osion teemaan liittyen mielipideväittämiä, esimerkiksi vaikuttamisosion mielipidejanaan väittämät. Pyydä osallistujia kirjoittamaan chatiin K tai E sen mukaan, ovatko he väittämän kanssa samaa (K) vai eri mieltä (E). Mielipidejanaan voi muodostaa myös valkotaulusovellukseen.

★ MISSÄ VAATTEENI ON VALMISTETTU?

Harjoite sivulla 24 toimii myös etänä.

★ ILMASTO- TAI YHDENVERTAISUUSLUPAUS

Voit toteuttaa harjoitteen etänä esimerkiksi keräämällä lupaukset valkotaulusovellukseen.

★ KERTAUS: MITÄ OPIN TÄNÄÄN?

Pyydä oppilaita kirjoittamaan anonyymit vastauksensa valkotaulusovellukseen. Tee diaesitykseen lyhyt 5 kohdan tiivistys niistä tunnilta käsitellyistä asioista, jotka ainakin on tärkeä muistaa.

★ ETÄPROJEKTI

Pienen projektin toteuttaminen on mahdollista myös etänä. Katso ylhäältä ideoita ja valitse niistä omaan aikatauluun ja vaikeusasteeseen sopiva harjoite. Monet yllä mainitut projekti-ideat ovat luonteeltaan enemmän vaikuttamisideoita kuin varsinaista vapaaehtoistoimintaa, mutta etätoteutukseenkin on mahdollista ottaa järjestöyhteistyö mukaan. Voit kutsua järjestön edustajan vierailulle etätapaamiseen.

On tehnyt vapaaehtoistyötä	Osa nimetä kolme järjestöä	On auttanut toista ihmistä kuluneen viikon aikana	Haluaa auttaa muita
Soittaa jotain soitinta	Käy usein kirjastossa	Tykkää koirista	Harrastaa urheilua
Tykkää jäätelöstä	On tänään väsynyt	On hyvä matematiikassa	Tykkää talvesta
On hyvä piirtämään	Ei tykkää saunasta	Tykkää leipoa	Pyöräilee tai kävelee kouluun

Plan International

Edistämme lasten oikeuksien toteutumista ja tasa-arvoa kaikkialla maailmassa. Tunnistamme jokaisessa lapsessa olevat vahvuudet. Köyhyys, väkivalta, syrjäytyminen ja syrjintä estävät kuitenkin lapsia menestymästä. Eniten niistä kärsivät tytöt, ja siksi parannamme erityisesti tyttöjen asemaa.

Olemme riippumaton lastenoikeusjärjestö. Yhdessä lasten, nuorten, tukijoidemme ja kumppaneidemme kanssa pyrimme poistamaan tyttöjen ja kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevien lasten ongelmien perimmäisiä syitä. Tuemme lasten oikeuksien toteutumista syntymästä aikuisuuteen ja annamme lapsille mahdollisuuden varautua kriiseihin ja vastoinkäymisiin sekä keinoja toimia niiden ilmaantuessa.

Edistämme muutosta sekä arjen käytännöissä että politiikassa paikallisella, kansallisella ja kansainvälisellä tasolla hyödyntämällä verkostojamme, kokemustamme ja tietämystämme. Olemme rakentaneet yli 80 vuoden ajan toimivia kumppanuuksia ja toimimme jo lähes 80 maassa.

Luontokotoutuminen on ollut osa Planin maahanmuuttajatyötä vuodesta 2013 lähtien. Tämä julkaisu on toteutettu opetushallituksen rahoituksella osana Luontoliikunta yhdistää -hanketta.

Plan International Suomi

Lautatarhankatu 6
00580 Helsinki

Puhelinvaihe: (09) 6869 800
Lahjoittajapalvelu: (09) 6869 8030
Sähköposti: info@plan.fi

plan.fi

Facebook facebook.com/plansuomi

Twitter twitter.com/plansuomi

Instagram instagram.com/plansuomi

LinkedIn Plan International Suomi -nimellä

Youtube youtube.com/user/PlanSuomi